

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

ภาษาไทย

วรรณคดีและวรรณกรรม ม.๓

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

นางฟองจันทร์ สุขยิ่ง
นางกัลยา สหชาติโกสีย์
นายภาสกร เกติอ่อน
นางสาวระวีวรรณ อินทรประพันธ์
นายศานติ ภัคดีคำ
นายพอล สุขใส

ผู้ตรวจ

นางจินตนา วีรเกียรติสุนทร
นางวรรณ คมมานุสรณ์
นายศักดิ์ แว่ววิริยะ

บรรณาธิการ

นายเอกรินทร์ สี่มหาศาล
นางประนอม พงษ์เผือก

รหัสสินค้า ๒๓๑๕๐๐๔

จัดพิมพ์และจำหน่ายทั่วประเทศโดย
บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด
142 ถนนพหลโยธิน แขวงจตุจักร กรุงเทพฯ 10200
Tel./Fax. **0-2622-2999** (อัตรา 20 คู่สาย)
www.aksorn.com
พิมพ์ที่ : บริษัท ไทยร่มเกล้า จำกัด โทร. 0-2903-9101-6

ค้นความรู้ขยายความคิดจาก

ที่พิมพ์กำกับหัวข้อสำคัญในหนังสือเรียนหลักสูตรแกนกลางฯ
ผ่าน www.aksorn.com ไปยังแหล่งความรู้ทั่วโลก

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

ภาษาไทย

วรรณคดีและวรรณกรรม ม.๓

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

คำเตือน

หนังสือเล่มนี้ได้รับการคุ้มครองตาม พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ ห้ามมิให้ผู้ใด ทำซ้ำ คัดลอก เลียนแบบ ทำสำเนา จำลองงานจากต้นฉบับหรือแปลงเป็นรูปแบบอื่น ในวิธีต่างๆ ทุกวิธี ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน โดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ถือเป็นการละเมิด ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่งและทางอาญา

พิมพ์ครั้งที่ ๑

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ISBN : 978-616-203-272-1

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้กำหนดให้ภาษาไทยเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว และเหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย สามารถนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การใช้ภาษาไปใช้ติดต่อสื่อสารและเป็นเครื่องมือศึกษาหาความรู้ตลอดชีวิต

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย ใช้ในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจเพื่อความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบธุรกิจ การงาน และดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข ใช้สำหรับการแสวงหาความรู้และประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้กระบวนการคิดวิเคราะห์ การวิจารณ์ การสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันให้เจริญก้าวหน้า นอกจากนี้ยังเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี สุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้อนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

ทั้งนี้หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ นี้ทางคณะผู้เรียบเรียงแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๒ เล่ม คือ

หลักภาษาและการใช้ภาษา ครอบคลุมตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ ๑ การอ่าน สาระที่ ๒ การเขียน สาระที่ ๓ การฟัง การดู และการพูด และ สาระที่ ๔ หลักการใช้ภาษา

วรรณคดีและวรรณกรรม ครอบคลุมตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ ๕ วรรณคดีและวรรณกรรม

คณะผู้เรียบเรียงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรม เล่มนี้ จะเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีคุณภาพบรรลุตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กำหนดไว้ทุกประการ

คณะผู้เรียบเรียง

ตอนที่ ๕

วรรณคดีและวรรณกรรม

บทนำ	(๑)
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ บทละครพูดเรื่องเหินแก่ลูก	๒
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ นิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณี	๓๐
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ พระบรมราโชวาท	๖๖
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ อิศราณภักษิต	๙๒
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ บทพากย์เอราวัณ	๑๑๒
บทอาขยาน	๑๓๖
บรรณานุกรม	๑๓๙

วรรณคดีเป็นผลงานการประพันธ์ที่สร้างสรรค์ขึ้นอย่างมีศิลปะและสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน ซึ่งศิลปะในวรรณคดีเกิดจากการเลือกใช้ถ้อยคำสำนวนโวหารที่ไพเราะน่าฟัง อ่านแล้วเกิดอารมณ์สุนทรีย์ และให้แง่คิดจรรโลงใจ นำไปใช้เป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตประจำวัน ดังนั้น วรรณคดีจึงเป็นสิ่งที่อนุชนรุ่นหลังควรรักษาไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติและสมควรอ่านอย่างพิถีพิถันเพื่อรับรู้ความงามของภาษาและข้อคิดต่างๆ

๑ ความหมายของวรรณคดีและวรรณกรรม

วรรณกรรม คืองานประพันธ์ทุกชนิดที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง เป็นงานเขียนทั่วไปโดยไม่ได้พิจารณาประเมินค่าว่าเป็นหนังสือดีและแต่งดีหรือไม่ หรือเขียนขึ้นเพื่อความมุ่งหมายใด วรรณกรรมมักใช้กับงานเขียนร่วมสมัย รวมถึงบทเพลง บทภาพยนตร์ บทละครโทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ คำปราศรัย เทศนาและโปรแกรมคอมพิวเตอร์

วรรณคดี คืองานประพันธ์ที่มีคุณค่าและมีวรรณศิลป์ มีศิลปะทางการประพันธ์อย่างสูง สามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดและจินตนาการของมนุษย์ รวมทั้งบันทึกเรื่องราวชีวิตและสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยไว้ วรรณคดีให้ประโยชน์ในการจรรโลงใจให้ความรู้ ให้คุณค่าทางอารมณ์ และปัญญา เป็นงานประพันธ์ที่ถือเป็นมรดกทางภาษาและภูมิปัญญาที่ได้รับการยกย่องผ่านกาลเวลาเป็นระยะเวลานาน

การวิเคราะห์ คือการแยกแยะรายละเอียดออกเป็นส่วนๆ เพื่อศึกษาให้ถ่องแท้กำหนดขอบเขตสิ่งที่จะวิเคราะห์ให้ชัดเจนว่า จะวิเคราะห์อะไร มีจุดมุ่งหมายอย่างไร วิเคราะห์เพื่ออะไร ควรพิจารณาหลักความรู้ว่าจะใช้หลักใดเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ และต้องรู้ว่าจะวิเคราะห์อย่างไร แล้วรายงานการวิเคราะห์ให้ชัดเจน เช่น วิเคราะห์บทละครรำ เรื่องสังข์ทอง โดยพิจารณารูปแบบว่าเป็นการประพันธ์ประเภทใด เนื้อเรื่องเป็นอย่างไร ลักษณะนิสัยตัวละครตัวใดสำคัญแก่เรื่อง กลอนดีหรือไม่อย่างไร มีอะไรประทับใจอีกหรือไม่

การวิจารณ์ คือการใช้เหตุผลอธิบายหรือแสดงความคิดเห็นต่อกลวิธีการแต่ง การใช้ภาษารูปแบบคำประพันธ์ เนื้อหา แนวคิด แล้วพิจารณางานเขียนนั้นทั้งที่นำเสนอโดยตรงและที่แฝงไว้ให้ตีความและศึกษาบริบทต่างๆ ของงานเขียนนั้นๆ

๒ ความสำคัญของวรรณคดี

วรรณคดีเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษสร้างไว้และตกทอดเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน มีความนิยมฟัง อ่านถึงหรือนำมาเล่นเป็นมหรสพ วรรณคดีแทรกแนวคิดและปรัชญาชีวิตไว้ด้วยกลวิธีอันแยบยล ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะเทือนใจและรู้สึกคล้อยตาม

การอ่านวรรณคดีเป็นการส่งเสริมจิตใจผู้อ่านให้เกิดสุนทรียะและได้รับความเพลิดเพลินด้านเนื้อหา เข้าใจหลักความจริงในโลกยิ่งขึ้น การอ่านวรรณคดีควรอ่านอย่างพินิจพิเคราะห์ ไม่ยึดถือความรู้สึกรหรือประสบการณ์ส่วนตัวเป็นหลักในการตัดสินประเมินค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อ่านมากที่สุด พร้อมทั้งได้เรียนรู้เรื่องราวประวัติความเป็นมา ความคิดและค่านิยมของคนในสังคม จึงนับว่าวรรณคดีเป็นทรัพย์สินทางปัญญาและเป็นสมบัติของชาติ

กล่าวได้ว่าวรรณคดีมีคุณค่าทั้งในทางประวัติศาสตร์ สังคม ตลอดจนมีคุณค่าทางด้านการให้ข้อคิด คติสอนใจและวรรณศิลป์ด้วย

๓ เนื้อหาวรรณคดีไทย

เนื้อหาในวรรณคดีไทยนั้นมีหลากหลาย อาจจำแนกได้ตามลักษณะเนื้อหาและเรื่องราวดังต่อไปนี้

๓.๑ วรรณคดีศาสนา

มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างศรัทธาและสั่งสอนให้ผู้อ่านเข้าใจสาระหลักธรรมของศาสนา เนื้อเรื่องมีทั้งที่นำมาจากคัมภีร์ศาสนาโดยตรงและที่นำเค้าโครงหรือแนวคิดของศาสนามาผูกเป็นเรื่อง เช่น ร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก ไตรภูมิพระร่วง สามัคคีเภทคำฉันท์ ธรรมาธรรมะสงคราม ลิลิตนารายณ์สิบปาง

ตัวอย่างวรรณคดีศาสนา

๓.๒ วรรณคดีสุภาษิตคำสอน

แต่งขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางให้ผู้อ่านนำไปประพฤติปฏิบัติ โดยมีเนื้อเรื่องส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากหลักธรรมทางศาสนา เช่น สุภาษิตพระร่วง โคลงโลกนิติ สุภาษิตสอนหญิง สวัสดิรักษาคำกลอน โคลงพาลีสอนน้อง

๓.๓ วรรณคดีประวัติศาสตร์

มีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกสงคราม การสดุดีวีรชนที่กล้าหาญและเล่าถึงเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในบ้านเมือง เช่น ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ลิลิตยวนพ่าย ลิลิตตะเลงพ่าย เสภาพระราชพงศาวดาร โคลงชะลอพระพุทไธยาสน์

๓.๔ วรรณคดีชนบประเพณีและพิธีกรรม

แบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือเป็นบทที่นำไปใช้ในการประกอบพิธี มีเนื้อหาและการใช้ภาษาที่ไพเราะ สร้างอารมณ์ให้รู้สึกถึงความศักดิ์สิทธิ์ของพิธี เช่น กาพย์เห่เรือ ลิลิตโองการแข่งน้ำ ฉันทดุขฎิสังเวยกล่อมช้าง มหาชาติกลอนเทศน์ หรืออีกลักษณะหนึ่ง คือเนื้อหาให้รายละเอียดเกี่ยวกับพิธีกรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ เช่น พระราชพิธีสิบสองเดือน ลิลิตกระบวนแห่พระกฐินพยุหยาตรา โคลงพยุหยาตราเพชรพวง โคลงพระราชพิธีทวาทศมาส

๔ คุณค่าของวรรณคดี

หนังสือที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นวรรณคดีนั้นต้องเป็นหนังสือที่มีศิลปะในการนำเสนอเรื่อง เลือกร้อยคำเพื่อสื่อจินตนาการ ความคิด ความเข้าใจ ความรู้สึก อารมณ์ได้อย่างงดงาม ทำให้ผู้อ่านได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน จรรโลงใจ สามารถยกระดับจิตใจ ไม่ชักนำไปสู่ประทุพติในทางเสื่อม มีคุณค่าทั้งด้านเนื้อหา วรรณศิลป์ สังคมและข้อคิดต่างๆ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

๔.๑ คุณค่าด้านเนื้อหา

คุณค่าด้านเนื้อหาช่วยให้เห็นความสำคัญของการศึกษาวรรณคดีโดยอาศัยการดำเนินเรื่องหรือแนวคิดเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์วรรณคดี เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้ง การดำเนินเรื่องในเนื้อหาเป็นส่วนที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องทั้งหมด บอกได้ว่าใครทำอะไรที่ไหนและอย่างไร ตลอดจนได้สอดแทรกแนวคิดและกลวิธีในการดำเนินเรื่องให้ผู้อ่านได้ใช้มุมมองความคิดพิจารณาเรื่องนั้นๆ โดยผู้อ่านอาจมีทัศนะต่อเรื่องแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความสนใจของผู้อ่าน ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีที่จะทำให้เกิดการพัฒนาความคิดและเสริมสร้างจินตนาการ ช่วยยกระดับความคิดและจิตใจของผู้อ่านให้สูงขึ้น

วรรณคดีของไทยที่มีความโดดเด่นทางด้านเนื้อหามีหลายเรื่อง เช่น เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เป็นเรื่องราวความรักที่มีการช่วงชิงระหว่างชายสองหญิงหนึ่ง เป็นความรักที่อยู่ในกรอบประเพณี ซึ่งบีบคั้นผู้หญิงในสมัยนั้นไม่ให้มีทางเลือก ปมปัญหานี้ทำให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ของตัวละครและการดำเนินเรื่อง เป็นการลำดับเรื่องจากจุดเริ่มต้นของปมปัญหาไปสู่การคลี่คลายในตอนปลายเรื่อง เมื่อนางวันทองถูกประหารชีวิต

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ทำให้เกิดสำนวนว่า นางวันทองสองใจ ซึ่งผู้พูดจะพูดถึงหญิงสาวที่หลายใจจนนำความเดือดร้อนมาสู่ตน ดังบทประพันธ์ที่ว่า

ความรักขุนแผนก็แสนรัก	ด้วยร่วมยากมากหนักไม่เดียวดฉันท์
ด้วยลำบากบุกป่ามาด้วยกัน	สารพันอดออดมอดมใจ
ขุนช้างแต่อยู่ด้วยกันมา	คำหนักหาได้ว่าให้เคืองไม่
เงินทองกองไว้มิให้ใคร	ข้าไทใช้สอยเหมือนของตัว
จมีนไวยเล่าก็เลือดที่ในอก	ก็หยิบยกรักเท่ากันกับผิว
ทูลพลางตัวนางเริ่มระริว	ความกลัวพระอาญาเป็นพันไป

เมื่อพระพันวษาสั่งให้นางวันทองเลือกระหว่างขุนช้างกับขุนแผน นางวันทองกลัวพระอาญา จึงเลือกที่จะตอบกลางๆ ไปตามความจริง แต่กลับทำให้พระพันวษารู้ว่านางวันทองเป็นหญิงแพศยา เลือกชายคนเดียวไม่ได้ ทว่าเมื่อพิจารณาจากพฤติกรรมของนางวันทองจะเห็นว่า นางไม่สามารถตัดสินใจเลือกทางดำเนินชีวิตของตนเองได้ มักถูกคนอื่นไม่ว่าจะเป็นมารดา สามีหรือลูกคอยชักนำให้ทำตามตลอด จนถึงคราวที่นางต้องเลือกก็เลือกตอบตามจริง หากนางเลือกตอบตามใจผลที่ออกมา อาจไม่เป็นเช่นนี้

การอยู่ในภาวะบีบคั้นยิ่งส่งผลต่อการตัดสินใจ นางวันทองจึงเลือกได้ยาก เมื่อปมปัญหา คลี่คลายอย่างเศร้าโศก ทำให้ผู้อ่านได้ใคร่ครวญพิจารณาถึงสาเหตุการกระทำของตัวละครและเข้าใจ เรื่องราวมากยิ่งขึ้น หลังจากผู้อ่านวิเคราะห์คุณค่าด้านเนื้อหาในแง่มุมนี้ ทำให้เข้าใจสัจธรรมของชีวิตว่า ทุกสิ่งทุกอย่างไม่มีอะไรจะสมหวังดังปรารถนา ต้องรู้จักยอมรับความจริง ดังนั้นวรรณคดีจึงเป็นการแสดง ประสบการณ์ชีวิตของตัวละคร ให้ข้อคิดช่วยขัดเกลาและยกระดับจิตใจผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

การวิเคราะห์คุณค่าด้านเนื้อหา สามารถวิเคราะห์ในประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

๑) ได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี สภาพ สังคม การเมืองการปกครอง การดำรงชีวิตของคนในสมัยนั้นๆ และความรู้อื่นๆ เช่น เรื่องพระบรม-ราโชวาทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้ผู้อ่านได้รับคำสอนนำไป ปฏิบัติตามให้เป็นประโยชน์ ดังบทประพันธ์

...เงินทองที่จะใช้สอยค่ากินอยู่ นุ่งห่มหรือใช้สอยเบ็ดเสร็จทั้งปวงจงเขม็ดเข้ม ใช้แต่เพียงพอที่อนุญาตให้ใช้...จงนึกไว้ให้เสมอว่าเงินทองที่แลเห็นมากมาย ไม่ได้เป็นของหา มาได้โดยง่ายเหมือนเวลาที่ง่ายไปง่ายนั้นเลย...

(พระบรมราโชวาท: พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว)

๒) ได้รับประสบการณ์ ผู้ประพันธ์ถ่ายทอดประสบการณ์ที่เกิดจากการมองโลก อย่างกว้างขวางและลุ่มลึก ผู้ประพันธ์ได้กลายเป็นประสบการณ์ร่วมระหว่างผู้อ่านกับผู้ประพันธ์ ดังบทประพันธ์

ลูกเอ๋ยยังไม่เคยรู้สร้อย	ที่ความรักกลับกลายเป็นทนายทมิ
อันเจ็บปวดวยดยิ่งทุกสิ่งมี	ไม่เท่าที่เจ็บชำระการรัก
จะว่าเขาอื่นไกลไปไยเล่า	ถึงแม่เจ้าพ่อก็ชำระการหัก
ต้องทุกข์ยากมากมายมาหลายพัก	จักแหล่นเลือดตาจะกระเด็น

(ขุนช้างขุนแผน: พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย)

จากบทประพันธ์ ผู้ประพันธ์ถ่ายทอดประสบการณ์ว่าความเจ็บปวดทรมานใดๆ ที่ว่า ทรมานก็ยังไม่เท่าความเจ็บปวดจากความรักที่ไม่สมหวัง ดังประสบการณ์ที่พ่อแม่เคยพบและเจ็บปวด ในหัวใจแสนสาหัสประหนึ่งเลือดตาจะกระเด็น

๓) เกิดจินตภาพ ผู้อ่านเห็นคุณค่าความงดงามของวรรณคดีทำให้เกิดความประทับใจ และรับรู้ความคิดที่แปลกใหม่ เป็นกระบวนการที่ให้รายละเอียดโดดเด่นและให้ผู้อ่านได้สร้างความคิด ตาม ซึ่งขึ้นอยู่กับพื้นฐานของแต่ละคน โดยให้ผู้อ่านเกิดความคิดจินตนาการกว้างไกลและประเทือง ปัญญา ดังบทประพันธ์

ช่างนิรมิตฤทธิแรงแข่งขัน	เผือกผ่องผิวพรรณ
สีสังข์สะอาดโอฬาร	
สามสิบสามเศียรโสภาค	
เศียรหนึ่งเจ็ดงา	ดั่งเพชรรัตนรูจี

(บทพากย์เอราวัณ: พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย)

จากบทประพันธ์ผู้อ่านเกิดกระบวนการจินตภาพถึงช้างเอราวัณซึ่งเป็นช้างที่มีสีขาวเหมือน สีของสังข์ และมีเศียรจำนวนมากถึง ๓๓ เศียร ในแต่ละเศียรมีงา ๗ กิ่งสวยงามเหมือนเพชร เป็น ภาพในความนึกคิดที่ยิ่งใหญ่งดงามตระการตา

๔) พัฒนาจิตใจผู้อ่าน วรรณคดีต่างๆ มีเนื้อหาสาระ เรื่องราวสนุก อ่านแล้วสบายใจ สามารถกล่อมเกล่าจิตใจให้อ่อนโยน ให้ข้อคิดคติธรรม อีกทั้งสอนให้ประพฤติดี ประพฤติชอบ สร้างสรรค์จรรโลงใจให้เกิดกำลังใจยามที่ท้อแท้

โคควายวายชีพได้	เขาหน้
เป็นสิ่งเป็นอันยัง	อยู่ไซ้
คนเด็ดดับสูญสิ่ง-	ขารร้าง
เป็นชื่อเป็นเสียงได้	แต่ร้ายกับดี

(โคลงโลกนิติ: สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร)

จากบทประพันธ์ ผู้ประพันธ์ได้ให้แนวคิดแก่ผู้อ่านในการใช้ชีวิตแต่ละวันว่าเมื่อตายไป สิ่งที่ยังเหลืออยู่มีเพียงความดีกับความชั่ว จงเร่งทำความดีตราบเท่าที่ยังมีชีวิตอยู่ เมื่อตายไปแล้วจะมีคนระลึกถึงในสิ่งที่เคยทำไว้

๔.๒ คุณค่าด้านวรรณศิลป์

วรรณคดีที่ได้รับการยกย่องว่าดีเด่นต้องมีกลวิธีการประพันธ์ที่ดีเยี่ยมและใช้คำเหมาะสมกับลักษณะหน้าที่ของคำ ถูกต้องตรงความหมาย เหมาะสมกับเนื้อเรื่องและมีเสียงเสนาะ ซึ่งผู้อ่านจะเกิดจินตนาการตามเนื้อเรื่องได้จะต้องเข้าใจสำนวนโวหารและภาพพจน์ เสมือนได้ยินเสียง ได้เห็นภาพ เกิดอารมณ์สะเทือนใจ มีความรู้สึกคล้อยตาม ดังนี้

๑) การใช้โวหาร

๑.๑) บรรยายโวหาร เป็นการเล่าเรื่อง เล่าเหตุการณ์ที่มีเวลาและสถานที่ซึ่งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน การบรรยายมีจุดมุ่งหมายให้ผู้อ่านเข้าใจว่าเรื่องราวนั้นๆ เกิดขึ้นและดำเนินไปอย่างไร เรื่องราวดังกล่าวอาจเกิดขึ้นจริงหรือเป็นสิ่งที่เกิดจากจินตนาการของกวีก็ได้ เช่น

กล่าวถึงขุนผู้ท้าว นามท้าวท้าวแมนสรวง เป็นพระยาหลวงผ่านเผ้า เจ้าเมืองสรวง มีศักดิ์ รมีอัครเทพีพิลาส ชื่อนางนาฏบุญเหลือ ล้วนเครือท้าวเครือพระยา สาวโสกา พระสนม ถ้วนทุกกรมกำนัล มนตรีคัลคับคั่ง ช่างม้ามั่งมทิมา...

(ลิลิตพระลอ)

๑.๒) พรรณนาโวหาร เป็นการให้รายละเอียดของเรื่องราว เพื่อให้ผู้อ่านเห็นสภาพหรือลักษณะที่ละเอียดลออและพรรณนาความรู้สึกกระทบอารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่าน ทั้งนี้การพรรณนาทำให้ผู้อ่านผู้ฟังมองเห็นภาพและเกิดความรู้สึกคล้อยตาม การพรรณนาจึงมักแทรกอยู่ในการเล่าเรื่องหรือการบรรยาย ดังบทประพันธ์

เล่าปี่จึงพิเคราะห์ดูภูมิฐานบ้านเรือน เห็นสะอาดสะอาดชอบมาพากล แม้เทศกาลร้อนก็มีได้ ร้อนเพราะลมพัดมาได้ เมื่อถึงฤดูฝนก็เป็นที่ร่มปิดหยาดฝนมิได้ถูกต้อง หน้าฤดูหนาวเล่าปี่ก็ได้เย็นด้วยละอองน้ำค้าง สมควรเป็นที่อยู่ผู้มีสติปัญญาจริง

(สามก๊ก: เจ้าพระยาพระคลัง (หน))

๑.๓) เทศนาโวหาร คือโวหารที่มุ่งในการสั่งสอน โน้มน้าวจิตใจผู้อ่านให้คล้อยตาม

เช่น

คนเราต้องเอาอย่างมด อย่าไปเอาอย่างหนอน เพราะมดนั้นถึงมันจะตัวเล็กนิดเดียว แต่ก็ขยันขันแข็ง สามารถลากเหยื่อชิ้นใหญ่ๆ ได้สบาย แต่ถึงกระนั้นมันก็กลับกินอาหารแต่น้อยจนเอาจอดคอ ผิดกับหนอนซึ่งเกียจคร้าน เอาแต่กินทั้งวัน โดยไม่ทำงานทำการอะไร จนตัวอ้วนอ้วนอ้วน ผลสุดท้ายก็กลายเป็นเหยื่ออันโอชะของนกของปลา

(ลอลลายมังกร: ประภัสสร เสวิกุล)

๑.๔) สาธกโวหาร คือโวหารที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความชัดเจนด้วยการยกตัวอย่างประกอบ เพื่ออธิบายสนับสนุนความคิดเห็นให้น่าเชื่อถือ เรื่องที่ยกมานั้นอาจเป็นประวัติบุคคล เหตุการณ์สำคัญหรือเรื่องนิทานต่างๆ ดังบทประพันธ์

อำนาจความสัตย์เป็นอำนาจที่ศักดิ์สิทธิ์ ไม่เพียงแต่จับหัวใจคน แม้แต่สัตว์ก็ยังมี ความรู้สึกในความสัตย์ชื่อเมื่อกวนอูตายแล้ว ม้าของกวนอูก็ไม่ยอมกินหญ้ากินน้ำ และตายตามเจ้าของไปในไม่ช้า ไม่ยอมให้หลังของมันสัมผัสกับผู้อื่นนอกจากนายของมัน

(สามก๊ก: เจ้าพระยาพระคลัง (หน))

๑.๕) อุปมาโวหาร คือโวหารเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจมากขึ้น มักมีคำว่า เปรียบ ประดุจ ดุจ ดัง เหมือน ราวกับ ราวกับว่า เพียง เพียง ดังบทประพันธ์

ความรักและความไว้วางใจทั้งสองประการนี้ เปรียบได้ด้วยเสียงเพลงอันไพเราะแห่งพิณ ซึ่งเราทั้งสองเป็นผู้ดี แต่พิณจะขาดสายก็ขึ้นสายใหม่ได้ ส่วนเสียงเพลงอันไพเราะก็ยังคงไพเราะอยู่อย่างเดิม จริยอยู่เสียงเพลงแห่งพิณเครื่องหนึ่ง ย่อมจะไม่เหมือนกันกับเสียงของพิณอีกเครื่องหนึ่ง เช่นพิณอันใหม่ของฉัน ย่อมมีเสียงหวานเพราะยิ่งกว่าพิณอันเก่า อย่างไรก็ดี เราทั้งสองก็เป็นเหมือนดังพิณ ที่มีเทพเป็นผู้ดี กระทำให้เกิดเสียงหวานเพราะขึ้นด้วยพิณนั้น

(กามนิต: เสถียรโกเศศ-นาคะประทีป (แปล))

อุล่งขับม้าเข้ารบกับแฮหัวอินได้เพลงหนึ่งก็เอาทวนแทงถูกแฮหัวอินตกม้าตาย
ทหารทั้งปวงก็แตกหนีไป แฮหัวอินคนนี้เป็นคนสนิทของโจโฉ มีกำลังมาก โจโฉรักใคร่
ให้ถือกระบี่ชื่อก็เทนเกี่ยม ถ้าจะฟันเหล็กก็ดูหนึ่งฟันหยวก

(สามก๊ก: เข้าพระยาพระคลัง (หน))

๒) การใช้ภาพพจน์ เป็นการพลิกแพลงภาษาให้แปลกออกไปกว่าที่เป็นอยู่ปกติ ทำให้
เกิดสภาวะความรู้สึกและอารมณ์ต่างกับภาษาที่ใช้อย่างตรงไปตรงมา ดังนี้

๒.๑) อุปมา คือการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งคล้ายหรือเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง
ดังบทประพันธ์

สายสมรนอนเกิดพื้จะกล่อม	เจ้างามจริงพริ้งพร้อมดั่งเลขา
นวลล่องส่องส่องพักตร์โสภา	ดั่งจันทร์ทรางกลมดนมลทิน
งามเนตรดั่งเนตรมฤตมาศ	งามขนงวาวดั่งคันศัลป์
อรชรอ่อนแอ้นดั่งกินริน	หวังถวิลไม่เว้นวายเอย

(อิเหนา: พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย)

จากบทประพันธ์ ผู้ประพันธ์ได้แสดงความเปรียบโดยเปรียบเทียบงามของผู้หญิง
ว่างดงามดั่งมีผู้วาดเขียนขึ้นมา ใบหน้างดงามผ่องเหมือนดวงจันทร์ ดวงตางดงามเหมือนตากลวง คิ้วโค้ง
เหมือนคันศร รูปร่างอรชรเหมือนนางกินรี

๒.๒) อุปลักษณ์ คือการเปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากการอุปมา
โดยอุปลักษณ์มักใช้คำว่า *เป็น คือ* ดังบทประพันธ์

ลูกผู้ชายลายมือนั้นคือยศ	เจ้าจอตส่าห์ทำสมาธิ
แล้วพาลูกออกมาข้างท่าเกวียน	จะจากเจียนใจขาดอนาถ

(ขุนช้างขุนแผน: ฉบับหอสมุดแห่งชาติ)

จากบทประพันธ์ ผู้ประพันธ์แสดงความเปรียบโดยให้ลายมือเป็นยศศักดิ์ของบุคคล
กล่าวคือ ในสมัยอดีตผู้ที่เขียนหนังสือได้หรือมีลายมือดีแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีการศึกษา มีความรู้และ
จะได้รับราชการ และเมื่อปฏิบัติราชการก็ย่อมที่จะมียศถาบรรดาศักดิ์ในสังคม

๒.๓) อติพจน์ คือการใช้ถ้อยคำที่กล่าวผิดไปจากที่เป็นจริง โดยกล่าวถึงสิ่งหนึ่ง
เปรียบเทียบกับสิ่งที่ดูเกินมากกว่าความจริง ดังบทประพันธ์

ถึงทัพพธูรกาล่าสำนั้น
จะหักโหมโถมตีให้แตกแตน

พี่ไม่ว่าให้มาสักสิบแสน
พักเดียวก็จะแล่นเข้าป่าไป

(อิเหนา: พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย)

ท้าวกะหมังกุหนิงโอ้อวดกับอนุชาครั้งที่ทำศึกชิงนางบุษบา ถึงความเก่งกาจของตน
อย่างเกินจริงว่าสามารถตีกองทัพศัตรูขนาดกองทัพสิบแสนคนหรือหนึ่งล้านคนได้โดยง่าย

๒.๔) บุคคลวัต คือการกล่าวถึงสิ่งที่ไม่มีชีวิตจิตใจให้มีการกระทำเหมือนมนุษย์
ดังบทประพันธ์

สัตว์ภณท์บรรพตทั้งหลาย	อ่อนเอียงเพียงปลาย
ประนมประนมชมชัย	

(บทพากย์เอราวัณ: พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย)

จากบทประพันธ์ ผู้ประพันธ์ได้สมมติให้ภูเขาสัตว์ภณท์ที่ล้อมรอบเขาพระสุเมรุทั้ง
๗ ชั้น แสดงกิริยาของมนุษย์ คืออาการพนมมือ

๒.๕) สัทพจน์ คือการใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ ดังบทประพันธ์

ดูเยียบเยียบเลียบรอบริมขอบรั้ว	ไม่เห็นตัวท่านย่าน่าสงสัย
ประตูหับยับยั้งยืนฟังไป	เสียงแต่ในอดแอดแรดแร

(ขุนช้างขุนแผน: ฉบับหอสมุดแห่งชาติ)

จากบทประพันธ์เป็นตอนที่พลายงามไปหาย่าทองประศรี พอไปถึงบ้านกลับไม่
เห็นใครได้ยินแต่เสียงอดแอดแรดแร แร ซึ่งกวีใช้คำเลียนเสียงเครื่องปั่นด้าย ทำให้ผู้อ่านจินตภาพถึง
กระบวนการปั่นด้ายเป็นใจแล้วใส่เข้าหลอด

๓) การเล่นเสียง คือการเลือกสรรคำที่มีเสียงสัมผัสกัน ได้แก่ การเล่นเสียงอักษร
เสียงสระและเสียงวรรณยุกต์ เพื่อเพิ่มความไพเราะและแสดงความสามารถของกวีที่แม้จะเล่นเสียง
ของคำแต่ยังคงความหมายไว้ได้ ดังบทประพันธ์

เสนาสุสุสุ	ศรแฝลง
ยิงค่ายหลายเมืองแยง	แย่งแย่ง
รุกรันร่นร่นแรง	ฤทธิ์รีบ
ลวงล้วงล้วงวังแว้ง	รวบเร้าเอามา

(โคลงอักษรสามหมู่: พระศรีมโหสถ)

๓.๑) การเล่นเกมเสียงอักษร คือการใช้คำที่มีเสียงพยัญชนะเดียวกันหลายๆ พยางค์ติดกัน เพื่อความไพเราะ จากบทประพันธ์โคลงอักษรสามหมู่ ปรากฏการเล่นเกมเสียงอักษร ดังนี้

ในบาทแรก	เส-สุ-สู่-สู่-ศร	เล่นเกมเสียง /ส/
ในบาทที่ ๒	ยิง-แยง-แยง-แย่ง	เล่นเกมเสียง /ย/
ในบาทที่ ๓	รุก-รัน-รัน-รัน-แรง-ฤทธิ์-รีบ	เล่นเกมเสียง /ร/
ในบาทที่ ๔	ลวง-ล้วง-ล้วง	เล่นเกมเสียง /ล/
	วัง-แว้ง	เล่นเกมเสียง /ว/
	และ รวบ-เร้า	เล่นเกมเสียง /ร/

๓.๒) การเล่นเกมเสียงสระ คือการใช้สัมผัสสระที่มีเสียงตรงกัน ถ้ามีตัวสะกดก็ต้องเป็นตัวสะกดในมาตราเดียวกัน แม้จะใช้พยัญชนะและวรรณยุกต์ต่างกันก็ถือว่าสัมผัสกันได้ ในโคลงบทนี้ กวีจึงนำคำที่เล่นสัมผัสเสียงพยัญชนะมาใช้เล่นสัมผัสเสียงสระอีก ได้แก่ สุ-สู่-สู่ (ู), ค่าย-หลาย (-าย), แยง-แยง-แย่ง (แ-ง), รัน-รัน-รัน (-น), ลวง-ล้วง-ล้วง (-ว)

๓.๓) การเล่นเกมเสียงวรรณยุกต์ คือการใช้คำที่ไ่ระดับเสียง ๒ หรือ ๓ ระดับเป็นชุดๆ

จากตัวอย่างบทโคลงนี้ ได้แก่ สุ-สู่-สู่ (เสียงจัตวา-เอก-โท) แยง-แยง-แย่ง (เสียงสามัญ-โท-ตรี) รัน-รัน-รัน (เสียงตรี-โท-สามัญ) ลวง-ล้วง-ล้วง (เสียงสามัญ-โท-ตรี)

๔.๓ คุณค่าด้านสังคมและสะท้อนวิถีไทย

วรรณคดีเป็นวัฒนธรรมทางภาษาที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีต บอกเล่าเรื่องราวด้านชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี สภาพสังคมหรือความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคม ซึ่งเป็นลักษณะประจำชาติที่แสดงออกมาทางวรรณคดีด้วยภาษาที่งดงามไพเราะ ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกถึงความเป็นชาติร่วมกัน เพราะต่างรู้สึกว่าได้เป็นเจ้าของขนบธรรมเนียมประเพณีและภาษาเดียวกัน แบ่งเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑) วรรณคดีชั้นนำสังคม เป็นการพิจารณาคุณค่าด้านสังคมว่าวรรณคดีมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับสังคม สะท้อนให้เห็นสภาพสังคม ทั้งด้านค่านิยม วัฒนธรรม ความประพฤติของคนในสังคม และแนวทางการปฏิบัติตน หรือชี้ให้เห็นปัญหาที่สังคมขณะนั้นกำลังเผชิญอยู่ ตัวอย่างเช่น นิราศภูเขาทองของสุนทรภู่ได้กล่าวถึงชนกลุ่มน้อยชาวมอญที่มามีอาศัย ณ เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เหมือนกับคนไทย ดังจะเห็นได้จากบทประพันธ์

ถึงเกร็ดย่านบ้านมอญแต่ก่อนเก่า
เดี๋ยวนี้มอญถอนไรจุกเหมือนตุ๊กตา

ผู้หญิงเกล้ามวยงามตามภาษา
ทั้งผัดหน้าอับเขมาเหมือนชาวไทย

(นิราศภูเขาทอง : สุนทรภู่)

โคลงสุภาชิตนฤทมนการ เป็นบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีลักษณะชี้แนะสังคมให้พัฒนาเป็นกิจ ๑๐ ประการ ที่จะนำพาผู้ปฏิบัติให้พ้นจากความเศร้าโศกเสียใจ ได้แก่ การทำความดี การไม่พูดร้ายผู้อื่น การคิดก่อนพูด การฟังให้ดีก่อนการตัดสินใจ การไม่พูดเวลามีอารมณ์โกรธ การกรุณาต่อคนที่อับจน การขอโทษเมื่อกระทำความผิด การมีความอดกลั้น การไม่ฟังคำพูดไร้สาระและการไม่หลงเชื่อข่าวร้ายโดยจะต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วน

๒) วรรณคดีสร้างสำนึกร่วมในความเป็นชาติ วรรณคดีเป็นสิ่งผูกพันจิตใจของคนในชาติให้สำนึกว่าร่วมอยู่ในชาติเดียวกัน วรรณคดีจะเป็นสื่อกลางที่นำไปสู่การรวมเป็นชาติ ซึ่งจะเป็นเครื่องผูกจิตใจคนในชาติให้เป็นหนึ่งเดียวกัน ดังเช่นบทประพันธ์

ผู้บังคับการ นี่แน่ะ เอ็งอย่ากรอดตายไหม

อ้ายสี ก็แน่สิ เป็นธรรมดา

ผู้บังคับการ ดีละ ถ้าเช่นนั้นบอกข้าที ว่ากำลังเสือป่าที่รักษาสะพานอยู่โน้นมีเท่าไร

อ้ายสี อูะ เรื่องอะไรจะไปบอกแก ฟิลิกแะอ้ายหมอนี่

ผู้บังคับการ (โกรธ) อ้ายนี้ไม่กลัวตายหรือ

อ้ายสี ก็ไม่กลัวนะสิวะ กลัวกูมิพูดหัวหนีไปเสียแล้วหรือ แกไม่ต้องดูถูกคนไทยนะ

ผู้บังคับการ อ้ายนี้พูดอวดดี

(บทละครพูดเรื่องหัวใจนักรบ : พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว)

บทละครพูดเรื่องหัวใจนักรบนี้ เป็นตอนที่ผู้บังคับการฝ่ายศัตรูจับคนไทยคืออ้ายสีได้ แล้วพยายามคาดคั้นถามที่ตั้งกองทหารเสือป่าของไทย พระราชนิพนธ์เรื่องนี้ใช้สำหรับละครพูดและตีพิมพ์เผยแพร่สำหรับอ่านด้วย ทำให้ผู้อ่านได้คิดตระหนักในความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์

๔.๔ ข้อคิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

การอ่านวรรณคดีผู้อ่านจะได้รับข้อคิดต่างๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ไม่ว่าจะเป็นคติธรรม คำสอนต่างๆ โดยกวินาเสนอผ่านฉาก ตัวละครหรือบทสนทนา อันเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละเรื่อง เช่น

๑) ด้านการศึกษา ในวรรณคดีหลายเรื่องจะให้อัปเดตเกี่ยวกับการศึกษาเล่าเรียน มีคำสอนที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการศึกษา ดังบทประพันธ์

แล้วลูบหลังสิ่งความพลายงามน้อย รู้สิ่งใดก็ไม่รู้วิชา	เจ้าองค์น้อยรำเรียนเขียนคาถา ไปเบื้องหน้าเต็บใหญ่จะให้คุณ
---	--

(ขุนช้างขุนแผน: ฉบับหอสมุดแห่งชาติ)

๒) ด้านการรู้จักใช้ชีวิตอย่างพอเพียง เป็นข้อคิดสอนใจสามารถใช้ได้ทุกยุคทุกสมัย ดังบทประพันธ์

นกน้อยชนน้อยแต่ รังแตงอุเมียว มักใหญ่ย่อมคนหัว ทำแต่พอตัวไซ้	พอตัว อยู่ได้ ไฟเพ็ด อย่าให้คนหยัน
---	---

(โคลงโลกนิติ: สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร)

บทประพันธ์ข้างต้นสอนโดยการเปรียบเทียบความเป็นอยู่ของนกว่าอยู่แต่พอตัวก็จะไม่ยุ่งยากลำบากในการสร้างรัง ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตของคนได้ คือการคำนึงถึงความพอเพียง รู้จักการใช้ชีวิตให้พอดี พอเหมาะกับฐานะของตนเองจะเป็นแนวทางที่จะไม่ทำให้เดือดร้อนในภายหน้า

๓) ด้านความสามัคคี วรรณคดีช่วยปลูกสำนึกให้มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน ดังบทประพันธ์

อันชาติใดไร้รักสมัครสมาน มั่นชาติย่อยยับอัปจน	จะทำการสิ่งใดก็ไร้ผล บุคคลจะสุขอย่างไร
--	---

(บทละครเรื่องพระร่วง: พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว)

จากบทประพันธ์นี้ แสดงให้เห็นความสำคัญของความสามัคคีของคนในชาติที่จะช่วยผลักดันให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน หากความเป็นชาติดับสิ้นเพราะเสื่อมสามัคคีและความเห็นแก่ตัว ก็ไม่มีผู้ใดจะอยู่เป็นสุขในชาติได้อีก

อันสยามเป็นบ้านเกิด	เมืองนอน
ดุจดามารดร	เปรียบได้
เป็นสุขสโมสร	ทุกเมื่อ
ยามศึกทุกข์ยากไร้	ปลาทเรนฤควร

(ดุจดามารดร: สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ)

จากบทประพันธ์สะท้อนว่า ประเทศคือบ้านเกิดเมืองนอน เหมือนพ่อแม่ดูแลให้ผู้อาศัยได้สุขสบาย ดังนั้นเมื่อเกิดความทุกข์ยากขึ้นในสังคม คนในประเทศจึงต้องร่วมกันช่วยเหลือ สามัคคีกัน ไม่หลบหนีหนีหายไป

๔) การปฏิบัติหน้าที่ของตน ไม่ว่าจะเป็หน้าทีใดก็ทำด้วยความเต็มใจไม่เกียจจนเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ ทั้งที่เป็นหน้าที่ต่อตนเอง สังคมและประเทศชาติ ดังบทประพันธ์

พลายแก้วรับสั่งบังคมทูล ชีวิตอยู่ใต้พระบาท ตีทัพเชียงอินทร์แลเชียงทอง ถ้าข้าพุทธเจ้ามิบรรลย์	ขอเดชะนเรนทร์สุโรปรดเกศา ขออาสาพระองค์ผู้ทรงชัย ให้สมพระทัยปองให้องได้ ก็มีได้ยอต่อต่อณรงค์
---	--

(ขุนช้างขุนแผน: ฉบับหอสมุดแห่งชาติ)

จากบทประพันธ์เมื่ออยุธยาต้องยกทัพไปช่วยเชียงทองรบกับเชียงใหม่ พระพันวษาหาผู้อาสาไปทัพครั้งนี้ ขุนช้างจึงทูลว่าพลายแก้วเก่งกล้าจะอาสาไปทัพ ซึ่งพลายแก้วเองก็ไม่ปฏิเสธ กลับอาสาไปทัพแต่โดยดี แม้ว่าตนจะเพิ่งแต่งงานก็ตาม การกระทำของพลายแก้วจึงแสดงให้เห็นว่ารับผิดชอบต่อทำหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี

๕) หลักการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี

การอ่านวรรณคดีนอกจากจะได้รับความรู้ ความเพลิดเพลินแล้ว ผู้อ่านควรพยายามทำความเข้าใจบทประพันธ์ให้ลึกซึ้ง รู้จักวิเคราะห์คุณค่าของวรรณคดีทั้งคุณค่าทางอารมณ์และคุณค่าทางความคิด ซึ่งมีหลักการวิเคราะห์ ดังนี้

๕.๔ การวิเคราะห์ข้อคิดเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

วรรณคดีหรือวรรณกรรมทั่วไป เมื่อผู้อ่านสามารถวิเคราะห์ได้ว่าเรื่องที่อ่านมีคุณค่าด้านเนื้อหา ด้านวรรณศิลป์และด้านสังคมอย่างไรแล้ว ผู้อ่านย่อมสามารถพิจารณาข้อคิดที่ได้จากการอ่านวรรณคดีหรือวรรณกรรมเรื่องนั้นๆ ที่สอดแทรกอยู่และเห็นแนวทางในการนำข้อคิดไปใช้ในชีวิตประจำวันได้โดยมีแนวทาง ดังนี้

๑) พิจารณาข้อคิด การอ่านวรรณคดีและวรรณกรรมทุกเรื่องผู้อ่านจะได้ข้อคิดที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับวัย ประสบการณ์และพื้นฐานความรู้ของผู้อ่าน เช่น บทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก ผู้อ่านจะได้ข้อคิดเกี่ยวกับความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูก ยอมเสียสละให้ได้ทุกอย่างหรือเสาะหาเรื่องซุนซ้างซุนแผน ตอนพลายงามพบพ่อ ข้อคิดที่ได้ เช่น ความสำคัญของการศึกษาเล่าเรียนไม่ว่ายุคใดสมัยใด การศึกษายังคงมีความจำเป็น แม้ว่าในสมัยนั้นโรงเรียนยังไม่มีก็ต้องศึกษาจากพ่อแม่ ปู่ย่าตายายหรือจากพระสงฆ์

๒) การนำไปใช้ พิจารณาข้อคิดที่ได้จากการอ่านวรรณคดีแล้วสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ทั้งความรู้หรือสาระจากการอ่านมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ อ่านเสภาเรื่องซุนซ้างซุนแผน แล้วนำข้อคิดมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การหมั่นศึกษาเล่าเรียนเหมือนอย่างพลายงาม เมื่อมีเวลาก็หมั่นทบทวนบทเรียนเช่นเดียวกันนักเรียนสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตการเรียนและการทำงาน สามารถบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมและประเทศชาติได้ อ่านแล้วสามารถนำสาระความรู้มาพัฒนาจิตใจ พัฒนาปัญญาและจรรโลงสังคมได้

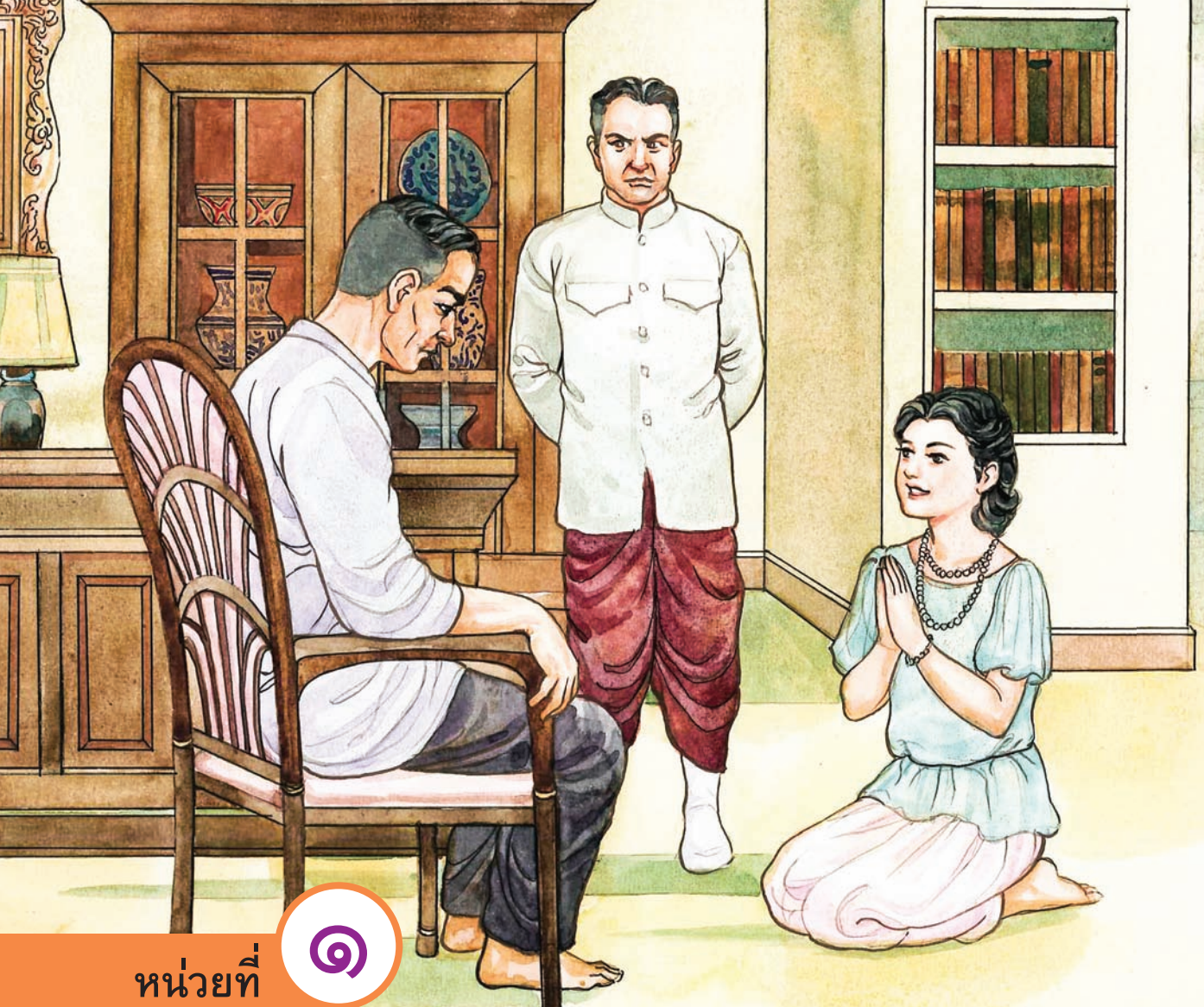
การอ่านวรรณคดีหรือวรรณกรรมจะเกิดประโยชน์สูงสุดเมื่อผู้อ่านได้กลั่นกรองคุณค่าที่ได้จากวรรณคดี ทั้งคุณค่าด้านอารมณ์และคุณค่าทางความคิดนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง สังคมและประเทศชาติ

ตอนที่

วรรณคดีและวรรณกรรม

หน่วยที่

๑

บทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก

ตัวชี้วัด

- สรุบน้ำมือวรรณคดี วรรณกรรมและวรรณกรรมท้องถิ่นในระดับที่ยากยิ่งขึ้น (ท ๕.๑ ม.๓/๑)
- วิเคราะห์วิถีไทยและคุณค่าจากวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน (ท ๕.๑ ม.๓/๒)
- สรุปรูปร่างและข้อคิดจากการอ่านเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง (ท ๕.๑ ม.๓/๓)

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

- วรรณคดี วรรณกรรมและวรรณกรรมท้องถิ่น เกี่ยวกับศาสนา ประเพณี พิธีกรรม สุภาษิตคำสอน เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ บันเทิงคดี
- การวิเคราะห์วิถีไทยและคุณค่าจากวรรณคดีและวรรณกรรม

ละครพูดเป็นบทละครที่แสดงโดยให้ตัวละครสนทนาโต้ตอบกัน เป็นการแสดงที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงละครขึ้น ทั้งทรงพระราชนิพนธ์บทละครเป็นจำนวนมาก เนื่องจากละครพูดเป็นการแสดงที่จำลองชีวิตจริง จึงสอดแทรกแนวคิด คติเตือนใจไว้ด้วย หากผู้อ่านได้อ่านหรือชมอย่างพินิจพิจารณาจะสามารถนำข้อคิดมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

๑

ความเป็นมา

ละครเป็นศิลปะการแสดงประเภทหนึ่งของไทย ซึ่งแบ่งได้หลายประเภท ได้แก่ ละครร่ำ ละครร้อง ละครพูด ฯลฯ *ละครร่ำ* เป็นการแสดงละครประกอบการร้องและรำ มีดนตรีประกอบ ใช้ศิลปะการร้องและรำตามแบบแผน *ละครร้อง* เป็นการแสดงที่ผู้แสดงต้องมีความสามารถในการขับร้องประกอบการแสดง *ละครพูด* เป็นการแสดงละครที่มีการจัดฉาก แสง สี เสียงให้เหมือนธรรมชาติ มีการพูดสนทนาโต้ตอบกัน ซึ่งในบทจะบอกด้วยว่าตัวละครต้องแสดงกิริยาอาการอย่างไร และพูดอย่างไร

ละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก เป็นบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงใช้พระนามแฝงในบทพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ว่า *พระขรรค์เพชร* โดยมีจุดประสงค์เพื่อใช้เป็นบทสำหรับแสดงละครและใช้สำหรับอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน นอกจากนี้ยังทรงใช้การแสดงละครเป็นสื่อช่วยกล่อมเกลอบรมจิตใจของประชาชนและมีพระราชประสงค์เพื่อหาพระราชทรัพย์สำหรับสร้างสาธารณสมบัติของชาติ

ละครพูดนอกจากจะใช้เพื่อการแสดงแล้ว ยังสามารถใช้อ่านเพื่อความบันเทิง ซึ่งการอ่านละครพูดต้องอ่านอย่างพินิจพิเคราะห์และพิจารณาเพื่อให้เข้าใจความรู้สึกนึกคิดของตัวละครที่ต้องแสดงพฤติกรรมในลักษณะต่างๆ สิ่งที่สำคัญที่สุดของละครพูดคือบทสนทนาของตัวละครทุกตัวที่จะนำไปสู่ความหมายของการดำเนินเรื่อง

๒

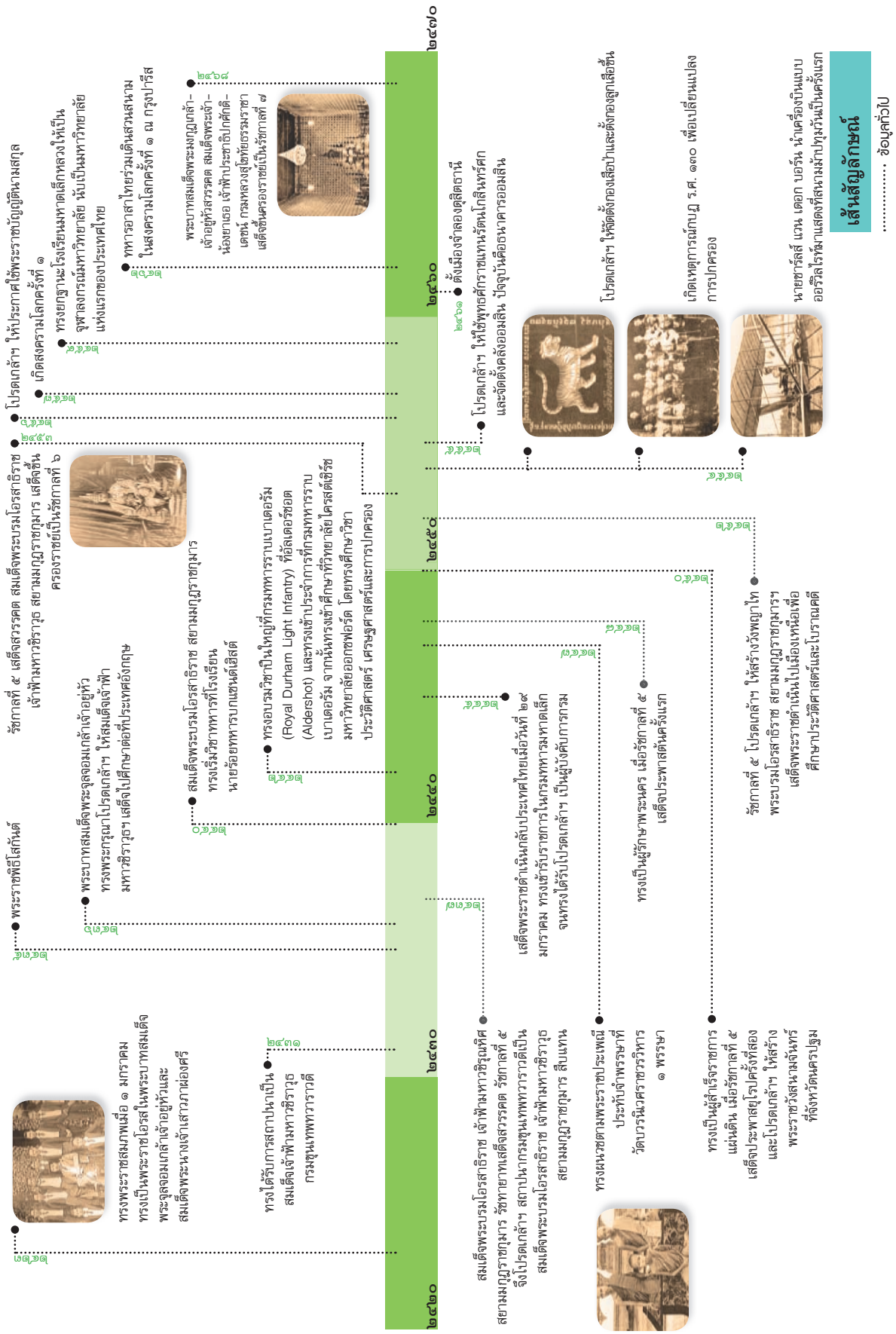
ประวัติผู้แต่ง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ (สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี) ทรงพระราชสมภพเมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๒๓ ตรงกับวันเสาร์ เดือนยี่ ขึ้น ๒ ค่ำ ปีมะโรง ทรงพระนามว่า สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเริ่มศึกษาในพระบรมมหาราชวัง ต่อมาได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงศึกษาต่อ ณ ประเทศอังกฤษ โดยทรงเชี่ยวชาญวิชาทหาร วิชาพลเรือน และภาษาฝรั่งเศส หลังจากนั้นได้เสด็จเข้าศึกษาที่โรงเรียนนายร้อยทหารบกแซนด์เฮิสต์ เมื่อทรงสำเร็จการศึกษาแล้ว *พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว*

พระราชประวัติ ในรัชกาลที่ ๖

ทรงศึกษาวิชาประวัติศาสตร์และกฎหมายที่มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ดด้วย เมื่อสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมารสิ้นพระชนม์ พระองค์จึงทรงได้รับสถาปนาเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร และเสด็จพระราชดำเนินกลับประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๕ เสด็จขึ้นครองราชสมบัติใน พ.ศ. ๒๔๕๓

พระราชกรณียกิจของพระองค์มีหลายด้าน เช่น การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา ศิลปะ อักษรศาสตร์ ซึ่งพระองค์ทรงพระราชนิพนธ์ไว้เป็นจำนวนมาก เช่น โคลนติดล้อ ยิวแห่งบูรพาทิศ บทเสภาสามัคคีเสวก ศกุนตลา มัทนะพาธา ซึ่งได้รับยกย่องจากวรรณคดีสโมสรว่าเป็นยอดของบทละคร- พุฒคำฉันท์และเรื่องหัวใจนี้กรบได้รับยกย่องให้เป็นยอดของบทละครพูด โดยทรงใช้พระนามแฝงใน พระราชนิพนธ์ เช่น อิศวพาหุ รามจิตติ พระขรรค์เพชร Young Tommy และเนื่องในวาระฉลอง วันพระบรมราชสมภพครบ ๑๐๐ ปี เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๔ องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ประกาศยกย่องพระองค์ให้ทรงเป็นนักปราชญ์ของโลก

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงครองราชสมบัติเป็นเวลา ๑๖ ปี ทรงมีพระราชธิดาเพียงพระองค์เดียว คือ สมเด็จพระเจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี ซึ่งประสูติแต่พระนางเจ้าสุวัทนา พระวรราชเทวี เมื่อวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๘ หลังจากพระราชธิดาประสูติได้ ๒ วัน พระองค์สวรรคตด้วยโรคพระโลหิตเป็นพิษในพระอุทร เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๘ พระชนมพรรษา ๔๖ พรรษา ซึ่งพระราชประวัติของพระองค์สามารถแสดงเป็นเส้นเวลาไว้ในหน้า ๔

๓ ลักษณะคำประพันธ์

ละครพูด คือละครที่แสดงโดยใช้บทสนทนาโต้ตอบกันของตัวละคร ผู้แต่งจะเป็นผู้กำหนดชื่อเรื่อง ตัวละครและฉากว่าควรมีลักษณะอย่างไร รวมไปถึงลำดับการแสดงของตัวละครแต่ละตัว นอกจากบทละครพูดจะแต่งขึ้นเพื่อใช้ในการแสดงแล้วยังใช้อ่านได้ด้วย ซึ่งการอ่านบทละครพูดให้ได้รับอรรถรสทางการประพันธ์และแง่คิดเตือนใจ ผู้อ่านจะต้องใช้วิจารณญาณและจินตนาการเพื่อเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด สาเหตุของพฤติกรรมต่างๆ ของตัวละครผ่านฉากและบทสนทนาของตัวละคร

บทละครพูดเรื่องเหินแก่ลูก เป็นบทละครพูดขนาดสั้นที่มีความยาวเพียงองค์เดียวและมีฉากเดียว ซึ่งหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล สันนิษฐานว่า บทละครพูดเรื่องเหินแก่นักจะเป็นละครพูดเรื่องแรกที่พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเองโดยมิได้แปลหรือดัดแปลงมาจากบทละครต่างประเทศ โดยทรงใช้พระนามแฝงว่า พระขรรค์เพชร

บทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก แม้จะเป็นเรื่องสั้นๆ เพียงองค์เดียวแต่นับว่าเป็นบทละครที่แสดงคุณธรรมประการสำคัญ คือ ความรักอันยิ่งใหญ่ของบิดามารดาที่มีต่อบุตรของตน ไม่ว่าจะต้องลำบากเพียงใด จะยอมทนเพื่อให้ลูกได้มีความสุขกาย สบายใจ เป็นความรักที่ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือน

ด้วยเหตุนี้บทละครเรื่องเห็นแก่ลูกจึงได้รับคัดเลือกให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาได้ศึกษา และยังได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาจีน ภาษาเกาหลี ภาษามาลาย เป็นต้น

๔ เรื่องย่อ

บทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก เป็นเรื่องของชายสองคน คือ **นายล้า** (ทิพเดชะ) และ **พระยาภักดีนฤนาถ** ทั้งสองคนเคยเป็นเพื่อนรักกันมาก่อน **นายล้า**เคยรับราชการจนได้ตำแหน่งทิพเดชะ ส่วน **พระยาภักดีนฤนาถ** มีตำแหน่งหลวงกำธร ทั้งสองคนหลงรักหญิงคนเดียวกันคือ **แม่นวล** ซึ่ง **นายล้า**ได้แต่งงานกับ **แม่นวล**และมีบุตรสาวคนหนึ่งชื่อ **แม่ลออ** แต่ **นายล้า**ต้องโทษจำคุก ๑๐ ปี ฐานประพฤติดุทุจริต ต่อมา **แม่นวล**เสียชีวิต ขณะนั้น **แม่ลออ**อายุได้เพียง ๒ ปี **พระยาภักดีนฤนาถ**จึงอุปการะ **แม่ลออ** โดยบอกเธอว่าบิดามารดาที่เสียชีวิตไปแล้วนั้นเป็นคนดี

เมื่อ **นายล้า**ออกมาจากคุก เขาหมดหนทางทำมาหากิน เมื่อได้ทราบว่า **แม่ลออ**กำลังจะเข้าพิธีแต่งงานกับบุตรพระยาภักดีนฤนาถผู้ร่ำรวยจึงคิดจะมาชิงพา ส่วน **พระยาภักดีนฤนาถ**แม้จะเป็นเพียงบิดาบุญธรรมแต่ก็รัก **แม่ลออ**เหมือนลูกแท้ๆ ของตนจึงพยายามไม่ให้ **นายล้า**เข้ามายุ่งเกี่ยวกับ **แม่ลออ** เพราะเกรงว่า **แม่ลออ**จะถูกคนในสังคมรังเกียจ แต่เมื่อ **นายล้า** ได้พูดคุยกับ **แม่ลออ**และพบว่าเธอชื่นชมบิดาที่แท้จริงว่าเป็นบุรุษผู้แสนดี น่าเคารพเลื่อมใส ความรู้สึกจึงเปลี่ยนไป เขาไม่อาจลบภาพพ่อที่แสนดีในใจของ **แม่ลออ**ลงได้ ความเห็นแก่ตัวของ **นายล้า**จึงหมดไปและแปรเปลี่ยนเป็นความรู้สึกที่เห็นแก่ลูกอย่างจริงใจ **นายล้า**จึงไม่อาจแสดงตนเป็นพ่อที่แท้จริงของ **แม่ลออ**ได้ โดยให้ **แม่ลออ**มีความสุขกับอนาคตวันข้างหน้า

๕ เนื้อเรื่อง

บทละครพูด เรื่องเห็นแก่ลูก

ตัวละคร พระยาภักดีนฤนาถ **นายล้า** (ทิพเดชะ) **อ้ายคำ** (บ่าวพระยาภักดีนฤนาถ) **แม่ลออ** **ฉากห้องหนังสือ** ในบ้านพระยาภักดีนฤนาถ มีประตูข้างซ้ายเข้าไปในห้องนอน ข้างขวาออกไปเฉลียงทางขึ้นลง หลังมีหน้าต่าง เครื่องประดับประดาไม่เป็นของมีราคาแต่ใช้ได้ดี

พอเปิดม่าน **อ้ายคำ**พานายล้า (ทิพเดชะ) เข้ามาทางประตูขวา **นายล้า**นั้นเป็นคนอายุราว ๔๐ แต่หน้าตาแก่ ผมหงอกหนาย่นมาก แลงมูกออกจะแดงๆ เห็นได้ว่าเป็นคนกินเหล้าจัด แต่งกายค่อนข้างจะปะปนๆ แต่ยังเห็นได้ว่าได้เคยเป็นผู้ดีมาครั้งหนึ่งแล้ว

- นายล้า.** : ก็แล้วเจ้าคุณเมื่อไหร่จะกลับ?
- อ้ายคำ.** : เห็นจะไม่ช้าแล้วครับ ท่านเคยกลับจากออฟฟิศราวบ่าย ๕ โมงทุกวัน.
- นายล้า.** : ถ้ายังงั้นฉันคอยอยู่ที่นี้ก็ได้.
- อ้ายคำ.** : ครับ. (ลงนั่งกับพื้นที่ริมประตูขวา.)
- นายล้า.** : (ดูอ้ายคำแล้วจึงพูด.) แกไม่ต้องนั่งคอยอยู่กับฉันหรอก มีธุระอะไรก็ไปทำเสียเถอะ.
- อ้ายคำ.** : ครับ. (นั่งนิ่งไม่ลุกไป.)
- นายล้า.** : ฮือ! (มองดูอ้ายคำครุ่นคิดแล้วไปยืนมองดูอะไรเล่นที่หน้าต่างสักครู่หนึ่ง อ้ายคำก็ยังนั่งนิ่งอยู่เฉยๆ จึงหันไปพูดอีก.) แกจะคอยอะไรอีกล่ะ?
- อ้ายคำ.** : เปล่าครับ.
- นายล้า.** : ถ้าจะต้องคอยอยู่เพราะฉันล่ะก็ ฉันขอบอกว่าไม่จำเป็น แกจะไปได้.
- อ้ายคำ.** : ครับ. (นั่งนิ่งไม่ลุกไป.)
- นายล้า.** : (ดูอ้ายคำอีกครู่หนึ่ง แล้วก็หัวเราะ.) ฮะๆ ฮะๆ แกเห็นท่าทางฉันมันไม่ได้การกระมัง แต่ที่จริงฉันนะเป็นผู้ดีเหมือนกัน มีตระกูลไม่ต่ำไม่เลวไปกว่าเจ้าคุณภักดีเลย.
- อ้ายคำ.** : (ออกไม่ใคร่เชื่อ.) ครับ.
- นายล้า.** : ฮือ! แกไม่เชื่อ! ที่จริงแกก็ไม่น่าเชื่อ รูปร่างฉันมันโทรมเต็มที เครื่องแต่งตัวหรือก็ปอนเต็มที่ยังงี้ แต่ฉันสาบานได้เทียวว่า ฉันจะไม่แตะต้องสิ่งของอะไรของเจ้าคุณภักดีก่อนที่จะได้รับอนุญาต เข้าใจไหม?
- อ้ายคำ.** : ครับ. (นายล้ามองดูอ้ายคำ เห็นจะไม่ไปแน่แล้วก็ถอนใจใหญ่ แล้วไปหยิบหนังสือเล่มหนึ่งมานั่งอ่านที่เก้าอี้ เฝ้ายออยู่ครู่หนึ่ง.)
(พระยาภักดีนฤนาถเข้ามาทางประตูขวา พระยาภักดีอวยุราวนายล้าหรือจะแก่กว่านิดหน่อย กิริยาท่าทางเป็นขุนนางผู้ใหญ่ ฝ่ายอ้ายคำ พอนายเข้ามา ก็ยกมือไหว้ แล้วตั้งท่าจะพูด.)
- พระยาภักดี.** : อะไรวะ?
- อ้ายคำ.** : รับประทานโทษขอรับ! (บ๊วยปากไปทางนายล้า.)
- พระยาภักดี.** : ใครวะ?
- อ้ายคำ.** : อ้างว่าเป็นเกลอเก่าของใต้เท้า ผมบอกว่าใต้เท้ายังไม่กลับจากออฟฟิศ ก็ไม่ยอมไป เดินเรื่อยขึ้นมาที่นี้ว่าจะมาคอยพบใต้เท้า.

พระยาภักดี. : แล้วยังไงล่ะ?

อ้ายคำ. : เกล้าผมก็ตามขึ้นมาด้วย มานั่งคุยอยู่นี่.

พระยาภักดี. : เออ! ดีละวะ! เอ็งออกไปนั่งคอยอยู่ข้างนอกก็ได้.

อ้ายคำ. : ขอรับผม.

พระยาภักดี. : คอยอยู่ใกล้ๆ เพื่อข้าจะเรียก แล้วก็ถ้าคุณหลอมา บอกข้าด้วยนะ.

อ้ายคำ. : ขอรับผม. (ออกไปทางประตูขวา.)

พระยาภักดี. : (แลดูนายล้าอยู่ครู่หนึ่ง แล้วกระแอม.) ฮะแอม!

นายล้า. : (เหลียวมาเห็น.) อ้อ! ใต้เท้ากรุณา ผมไหว้ (ยกมือไหว้แล้วลุกขึ้นยืน.) ใต้เท้าเห็นจะจำผมไม่ได้.

พระยาภักดี. : (มองดู.) จันไม่สู้แน่ใจ ดูเหมือนจะจำได้คล้ายคล้ายคลิบคลา.

นายล้า. : ก็ยังขึ้นชึ้ครับ ใต้เท้ามีบุญขึ้นแล้วจะมาจดมาจำคนเช่นผมยังไ้ได้.

พระยาภักดี. : ฮือ! พิศๆ ไปก็ออกจะจำได้ นายล้าใช่ไหม?

นายล้า. : ขอรับ นายล้า ทิพเดชะ.

พระยาภักดี. : อ้อๆ นิ่งเสียก่อนซิ, (นั่งทั้งสองคนด้วยกัน.) เป็นยังไ้ สบายดีอยู่ดอกหรือ?

นายล้า. : ขอรับ ผมก็ไม่เจ็บไข้มีอาการถึงจะล้มจะตายอะไร.

พระยาภักดี. : แกแปลกไปมาก ดูแก่ไป.

นายล้า. : ขอรับ ผมก็รู้สึกตัวว่าผมแก่ไปมาก.

พระยาภักดี. : จันยังไม่ได้พบแก่เลยตั้งแต่...

นายล้า. : จริงขอรับ หลายปีมาแล้ว สิบห้าปีได้แล้ว.

พระยาภักดี. : แหม! ยังงั้นเทียวหรือ?

นายล้า. : แน่ละชึ้ครับ เมื่อ... เมื่อเกิดความขึ้นนะ ใต้เท้ากับผมยังหนุ่มอยู่ด้วยกันนี้ครับ ผมเป็นทิพเดชะ ใต้เท้ายังเป็นหลวงกำธรรออยู่ยังไ้ละ.

พระยาภักดี. : ถูกละๆ.

นายล้า. : แล้วก็ผมยังต้องไป...เอ้อ... ไปเป็นโทษเสียสิบปียังไ้ละครับ.

พระยาภักดี. : ฮือๆ! สิบบุหรี้ไหมล่ะ?

นายล้า. : ขอบพระเดชพระคุณ. (รับบุหรี้ไปจุดสูบ.)

พระยาภักดี. : แล้วยังทำอะไร เห็นหายไป.

นายล้า. : ผมขึ้นไปอยู่พิษณุโลกครับ พอพ้นโทษแล้ว ผมก็เลยเปิดไปให้พ้นบางกอก จะอยู่ดูหน้าพวกพ้องยังไ้ได้.

พระยาภักดี. : ถูกแล้ว, ถูกแล้ว, ทำมาหากินยังไ้ที่พิษณุโลก?

นายล้า. : แต่แรก ผมพยายามหางานทำทางเสมียนบาญชี ก็ไม่สำเร็จ. (หัวเราะ.)

พระยาภักดี. : ฮือๆ! ในชั้นต้นๆ เห็นจะลำบากจริง แล้วยังไ้ละ?

นายล้า. : แล้วผมก็เข้าหุ้นค้าขายกับเจ๊กสองสามคนด้วยกัน.

พระยาภักดี. : แล้วเป็นยังไ้?

นายล้า. : ก็ดีทรอกครับ พอไ้ๆ ไปได้ ไม่สู้ผิดเคืองนักแต่ภายหลังอ้ายผีโลภมันก็เข้าดลใจผมอีก.

พระยาภักดี. : เอ๊ะ! อะไร เล่นอย่างเก่าอีกหรือ?

นายล้า. : เปลา่ขอรับ อ้ายอย่างเก่าผมเชิด, แต่ถึงจะไม่เชิดมันก็ทำอย่างเก่าอีกไ้ไม่ได้ เพราะผมไ้ได้เป็นข้าราชการแล้วอย่างไ้ทำครั้งก่อน มันก็ไ้มีโอกาสสอยเอง ถูกไหมละครับ?

พระยาภักดี. : ถูกแล้ว เป็นเคราะห์ดีของแกที่ไ้มีโอกาส.

นายล้า. : ที่จริงถึงไ้มีโอกาสผมก็ไ้เล่นอีก ผมก็แ่จนหัวทองแล้วต้องมีความคิดดีขึ้นกว่าแต่ก่อนสักหน่อย, การที่ผ้ทำอย่างครั้งก่อนนะ ผลที่ไ้ได้มันไ้มีน้ำหน้กเท่าผลที่เสียเลย, เพราะฉะนั้น ผมจึงไ้คิดหาหนทางที่ไ้ทำการไ้ไ้ผลมากๆ และไ้มีทางลำบากน้อยๆ.

พระยาภักดี. : ฮือ! แล้วยังไ้ละ จันหวังไ้ว่าการที่ไ้ทำนั้นไ้เป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย, แต่ที่จริงนี้ก็ไ้ไม่ต้องกล่าวเพราะถ้าผิดกฎหมายแ่คงไ้มาเล่าให้จันฟัง.

นายล้า. : อ้อ! เจ้าคุณนี้ไ้ยังช่างพูดอยู่เหมือนหนุ่มๆ นะเอง การที่ผ้ทำนะ เป็นการค้าขายครับ.

พระยาภักดี. : คำอะไร?

นายล้า. : ฝืน.

พระยาภักดี. : ฮือ! ไ้กำไรดีหรือ?

นายล้า. : จิบหายหมดตัว.

พระยาภักดี. : อ้าว! ไ้ไ้ยังงั้น?

นายล้า. : เขาจับไ้เสียนะซิ เคราะห์ดีที่ไ้ไม่ติดคุกเข้าไปด้วย.

พระยาภักดี. : จริบ เคราะห์ดี.

นายล้า. : รอดตัวที่หมอลูกของผมนี่ แก้วว่าผมไม่รู้ไม่เห็นด้วย, จีนกิมอินเง็กมาภูเงิน ผมไปว่าจะไปทำทุนในการค้าขายล่องเรือข้าวหรืออะไรอันหนึ่ง, ผมก็จำไม่ได้ ถนัดเสียแล้ว และจีนกิมอินเง็กเอาเงินนั้นไปลงทุนซื้อฝิ่น ผมไม่รู้ไม่เห็นด้วย, ที่จริงผมระวังตัวมาก คอยเสี่ยงไม่ออกหน้าออกตาเลย เพราะยังงั้นถึงได้หา พยานมายืนยันผมยากนัก.

พระยาภักดี. : ฮือ! ก็จีนกิมอินเง็กเล่า?

นายล้า. : ติดตะรางอยู่ที่พิษณุโลก.

พระยาภักดี. : อ้อ!

นายล้า. : แหม! วันนี้นร้อนจริง ทำให้ระหายน้ำพิลึก.

พระยาภักดี. : (เรียก.) อ้ายคำ! ไปหาโซดามาถ้วยเถอะ.

นายล้า. : โซดาเปล่าหรือครับ?

พระยาภักดี. : จะเอาครีมโซดาก็ได้ หรือน้ำแดง.

นายล้า. : น้ำเหลืองๆ ไม่มีหรือครับ มันค่อยขึ้นนอกขึ้นใจหน่อยหนึ่ง?

พระยาภักดี. : ไม่มี ถึงจะมีฉันก็ไม่เห็นควรจะกินเวลาร้อนๆ ยังปี. (อ้ายคำยกโซดาเข้ามา ทางขวา วางโซดาบนโต๊ะแล้วกลับออกไป นายล้ายกโซดาขึ้นดื่ม ทำหน้าเหย แล้ววาง.)

นายล้า. : ที่พิษณุโลกก็พอหาอะไรดื่มได้พอใช้เที่ยวครับ.

พระยาภักดี. : (แลดูหน้านายล้า.) ฉันเชื่อ, เชื่อทีเดียว เออ! นี่แน่ ฉันขอลามอะไรสักหน่อย เถอะ แกมาหาฉันวันนี้มีธุระอะไร อย่าเกรงใจเลย เสียแรงเป็นเกลอกันมา แต่เก่าแต่เก่า.

นายล้า. : ผมมาก็ตั้งใจมาเยี่ยมเจ้าคุณ นั่นแหละอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งผมนึกว่า ถ้ามีโอกาสจะได้พบแม่ล่อบ้าง.

พระยาภักดี. : (หน้าดี.) อ้อ!

นายล้า. : เขาว่าเป็นสาวใหญ่แล้วไม่ใช่หรือครับ?

พระยาภักดี. : ก็สาวอายุ ๑๗ แล้ว.

นายล้า. : อ้อ! ถูกครับ แล้วเขาว่าเหมือนแม่เขาไม่ใช่หรือครับ?

พระยาภักดี. : ก็เหมือน.

นายล้า. : ผมจะพบสักที่ได้ไหมครับ?

พระยาภักดี. : ฉันบอกไม่ได้ว่าเมื่อไหร่จะมีโอกาสที่จะพบแม่ล่อ.

นายล้า. : นี่ย่านะ เจ้าคุณไม่เต็มใจให้ผมพบยังงั้นหรือ?

พระยาภักดี. : ถ้าจะให้ฉันตอบตามใจจริงก็ต้องตอบว่า ถ้าไม่พบได้ดีกว่า.

นายล้า. : (ออกโกรธ.) ทำไม?

พระยาภักดี. : จะให้ต้องอธิบายไปทำไม แกควรจะเข้าใจได้เองดีเดียว.

นายล้า. : เข้าใจยังงั้น?

พระยาภักดี. : จะให้ฉันพูดตามตรงอีกหรือ?

นายล้า. : เชิญ.

พระยาภักดี. : ถ้าอย่างงั้นก็เอาสิ ที่ฉันไม่เต็มใจให้แกพบกับแม่ล่อก็เพราะแม่ล่อเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมอันดี สมควรแก่ผู้มีตระกูล, ควรหรือที่หล่อนจะคบค้าสมาคม กับคน...เอ้อ...

นายล้า. : คนซี้ดๆซี้ดๆอย่างผม ยังงั้นหรือ?

พระยาภักดี. : ฉันเสียใจ ที่แกมาบังคับให้ฉันต้องพูดให้ระคายหูแก่เช่นนี้.

นายล้า. : ทำไมในโลกนี้มีผมคนเดียวหรือ ที่เคยติดคุก, คนอื่นที่เคยติดคุกแล้วมาเที่ยว ลอยหน้าสมาคมอยู่ในหมู่ผู้ลากมาดี มีถมไปไม่ใช่หรือ?

พระยาภักดี. : ทางที่จะต้องรับพระราชอาญามีหลายทาง บางคนก็พลาดอย่างโน้น บางคนก็พลาดอย่างนี้, ความผิดที่คนกระทำก็มีหลายชั้น.

นายล้า. : ยังงั้นซิ ถึงการฉ้อโกงก็มีหลายชนิดหลายชั้นเหมือนกัน ถ้าไม่ยังงั้นคุณเอง จะได้มาลอยหน้าเป็นพระยาอยู่หรือ?

พระยาภักดี. : ที่แกพูดเช่นนี้ ถ้าเป็นคนอื่นเขาคงหาว่าแกหมิ่นประมาทเขา แต่ฉันนะเป็นคน ที่รู้จักแกมาช้านานแล้ว เพราะฉะนั้นพอจะให้ภัยได้.

นายล้า. : ขอบพระเดชพระคุณ ผมเข้าใจดีแล้ว ถ้าฉ้อโกงเล็กน้อยจึงจะมีโทษ โกงให้เป็นการใหญ่ไม่เป็นไร.

พระยาภักดี. : แกยังเข้าใจผิดอยู่มาก การที่คนได้รับพระราชอาญาคราวหนึ่งแล้ว ไม่ใช่ว่า ใครๆ เขาจะพากันคอยตตรอนไม่ให้มีการผกท้าวได้อีก ไม่ใช่เช่นนั้น ถ้าใคร สำแดงให้ปรากฏว่า รู้สึกเข็ดหลาบเกรงพระราชอาญา ละความประพฤติที่ชั่ว ประพฤติทางที่ดีแล้ว ก็คงจะต้องมีผู้รู้สึกสงสารสักคราวหนึ่ง.

นายล้ำ. : เจ้าคุณจะพูดอย่างไรก็พูดได้ เจ้าคุณไม่เคยติดคุกจะมารู้ยังงี้ได้ ว่าอ้ายคนที่ติดคุกออกมาแล้วนะ มันจะได้รับความลำบากยังงี้.

พระยาภักดี. : ฉันขอถามหน่อยเถอะ ว่าตั้งแต่แกพ้นโทษมาแล้วแกได้พยายามที่จะสำแดงให้ปรากฏอย่างไรบ้าง ว่าแกจะตั้งใจจะประพฤติดแต่ในทางที่ดีที่ควร?

นายล้ำ. : ผมจะพยายามหรือมิพยายามก็ไม่มีใครปรารภนาอีนิง.

พระยาภักดี. : อ้อ เพราะฉะนั้น แกก็เลยปล่อยตัวไปตามใจของแกยังงั้นซิ.

นายล้ำ. : (หัวเราะ.) เจ้าคุณต้องเข้าใจว่าผมก็รักชีวิตของผมเหมือนกัน ที่จะให้ผมอดตายนั้นเหลือเกินนัก ผมหาได้ทางไหนผมก็เอาทางนั้น.

พระยาภักดี. : ฮือ! แกอยากจะทำแม่ล่อทำไม?

นายล้ำ. : ผมไม่ได้เห็นหล่อน ตั้งแต่หล่อนอายุได้ ๒ ปีเศษเท่านั้น ผมก็อยากจะดูว่าเดี๋ยวนี้หล่อนจะเป็นยังงี้.

พระยาภักดี. : อ้อ? นั่นแม่ล่อ ฉายเมื่อเร็วๆ นี้เอง, (ลูกไปหยิบรูปมาส่งให้นายล้ำ.) ดูรูปนี้ก็เท่ากับดูตัวเหมือนกัน.

นายล้ำ. : (รับรูปไปดูแล้วพูด.) ฮือ! เหมือนแม่จริงซอร์บ ผมได้ทราบข่าวว่าจะแต่งงานกับนายทองคำลูกเจ้าคุณรณชิตไม่ใช่หรือครับ?

พระยาภักดี. : ยังงั้น.

นายล้ำ. : จะแต่งเมื่อไรครับ?

พระยาภักดี. : ยังไม่แน่ เห็นจะในเร็วๆ นี้.

นายล้ำ. : ถ้ากำหนดวันแน่เมื่อไหร่ ใต้เท้าโปรดบอกให้ผมทราบด้วยนะครับ.

พระยาภักดี. : จำเป็นหรือ?

นายล้ำ. : ผมจะได้มาช่วยงาน.

พระยาภักดี. : อะไรแกจะมาด้วยหรือ ตรีตรองเสียให้ตลอดหน่อยเถอะ.

นายล้ำ. : ผมเห็นควรตัวผมจะมารดน้ำด้วยนะครับ.

พระยาภักดี. : นี่แกเอาอะไรมานึก!

นายล้ำ. : เอ๊ะ! เจ้าคุณนี่ชอบกลจริงๆ ก็แม่ล่อน่ะลูกผมแท้ๆ ไม่ใช่หรือ?

พระยาภักดี. : อ้อ? นี่แกเพิ่งรู้สึกตัวแหละหรือว่าแม่ล่อเป็นลูกแก ที่จริงฉันเองก็เกือบจะลืมเสียแล้วว่าแกจะเป็นพ่อแม่ล่อ.

นายล้ำ. : จริง, ผมมีความผิดที่ทิ้งแม่ล่อไปเสียนาน นี่แม่ล่อคงไม่รู้เลยละซิว่าผมเป็นพ่อ เห็นจะนึกว่าเจ้าคุณเป็นพ่อกระมัง.

พระยาภักดี. : เขารู้ว่าฉันเป็นแต่พ่อเลี้ยงเขา ฉันบอกว่าพ่อเขาตายเสียตั้งแต่เขายังเล็กๆ เขาก็เลยนับถือฉันเป็นพ่อ.

นายล้ำ. : ก็แม่เขาไม่บอกไม่เล่าอะไรให้ลูกเขารู้มั่งเลยหรือ?

พระยาภักดี. : เขาไม่ได้บอก.

นายล้ำ. : ทำไม?

พระยาภักดี. : แกไม่ควรจะต้องถามเลย แกรู้อยู่ดีแล้วว่า ตั้งแต่แรกได้แม่นวลมาแล้ว แกไม่ได้ทำให้เขาเป็นที่พอใจเลยสักขณะจิตเดียว.

นายล้ำ. : จริงซิ! นี่เจ้าคุณคงนึกละซิว่า ถ้าแม่นวลจะได้แก่เจ้าคุณเสียจะดีกว่า.

พระยาภักดี. : ก็หรือมันไม่จริงเช่นนั้นละ แม่นวลเลือกผัวผิดแท้ทีเดียว เมื่อจะตายหล่อนก็รู้สึกจึงได้มอบแม่ล่อไว้ให้เป็นลูกฉัน ขอให้ฉันเลี้ยงดูให้เสมอลูกในไส้ฉันเอง ฉันก็ได้ตั้งใจจะนุถนอมแม่ล่อเหมือนลูกในอกฉัน ฉันได้กระทำหน้าที่พ่อตลอดมาด้วยความเต็มใจจริงๆ, แม่ล่อเองคงจะเป็นพยานว่าฉันไม่ได้กระทำให้เสียวาจาที่ฉันให้ไว้แก่แม่นวลเลย.

นายล้ำ. : จริง ผมจะได้ประพฤตินี้ไม่ดี บกพร่องในหน้าที่บิดามาก, แต่ต่อไปผมจะตั้งใจประพฤतिให้สมควร.

พระยาภักดี. : ดูเกินเวลาเสียแล้ว แม่ล่อก็จะมีเหย้ามีเรือนอยู่แล้ว.

นายล้ำ. : ผมไม่เห็นจะเกินเวลาไปเลย.

พระยาภักดี. : แกคิดจะทำอะไร?

นายล้ำ. : ผมคิดว่า เป็นหน้าที่ที่จะต้องมาอยู่ใกล้ชิดลูกสาวผม เพื่อจะได้ช่วยเหลือเงื่อนงานในธุระต่างๆ ตามเวลาอันสมควร.

พระยาภักดี. : ฉันบอกแล้วว่า เขามีเหย้ามีเรือนอยู่แล้ว.

นายล้ำ. : ทราบแล้ว, เมื่อยังอยู่ในบ้านเจ้าคุณผมก็วางใจได้ นี่จะแยกไปมีเหย้ามีเรือนของตัวเองแล้ว ผมจะต้องเข้ามาอยู่กับเขาเพื่อจะได้เป็นกำลังแก่เขาบ้าง.

พระยาภักดี. : เอ๊ะ! แกนี่จะเป็นบ้าเสียแล้วกระมัง?

นายล้ำ. : ทำไม?

พระยาภักดี. : แกจะคิดไปอยู่กับลูกสาวยังงั้นยังงี้ได้.

นายล้า. : ทำไมครับ ก็ผู้ที่จะมาเป็นลูกเขยผมนะ เขาก็ต้องมีพอยุ่ไม่ใช่หรือ เขาจะเลี้ยงผมไว้อีกสักคนไม่ได้เที่ยวหรือ?

พระยาภักดี. : แกจะไปเป็นเจ้าบุญนายคุณอะไรเขา เขาจะได้เลี้ยงแก?

นายล้า. : ผมเป็นพ่อแม่ออ ดูกี่มีบุญคุณพอลแล้ว.

พระยาภักดี. : เอ๊ะ! นี่แกจะขยายขึ้นว่า แกเป็นพ่อแม่ออยังงั้นหรือ?

นายล้า. : ก็ยังงั้นขอรับ.

พระยาภักดี. : พุทโธ! นี่แกนะไม่มีความเมตตาลูกแกบ้างเลยเที่ยวหรือ ถึงได้คิดร้ายแก่เขาได้ยังงั้น?

นายล้า. : คิดร้ายยังงั้น?

พระยาภักดี. : นายทองคำเขาจะมาแต่งงานกับลูกสาวคนเช่นแกได้อยู่หรือ?

นายล้า. : ถ้าเขารักแม่ออจริงละก็ ถึงผมจะเป็นคนเลวกว่าที่ผมเป็นอยู่ที่นี่ เขาคงไม่รังเกียจ.

พระยาภักดี. : ถึงนายทองคำจะไม่รังเกียจ คนอื่นๆ ก็คงต้องรังเกียจ, ใครเขาจะมาคบค้าสมาคมได้อีกต่อไป ไปข้างไหนเขาก็จะแลดูพุดซุบซิบกัน ถ้าใครเขาเลี้ยงได้ เขาก็คงเลี้ยง แกจะมาทำให้แม่ออเป็นหมาหัวเน่าหรือ?

นายล้า. : เจ้าคุณ! ผมจะต้องพุดตามตรง ผมนะมันหมดทางหากินแล้ว ไม่แลเห็นทางอื่นนอกจากที่จะอาศัยลูกสาวให้เขาเลี้ยง.

พระยาภักดี. : อ้อ! นี่นะ แกต้องการเงินยังงั้นหรือ?

นายล้า. : ก็แน่ละ ไม่มีเงินก็อดตายเท่านั้นเอง.

พระยาภักดี. : ก็จะพุดกันเสียตรงๆ เท่านั้นก็จะแล้วกัน เอาเถอะฉันให้แกเดี๋ยวนี้นี้ก็ได้ เท่าไรถึงจะพอ เอาไปสิบซังก่อนพอไหม?

นายล้า. : ไม่รับประทาน.

พระยาภักดี. : ยี่สิบซัง!

นายล้า. : ไม่รับประทาน.

พระยาภักดี. : ห้าสิบซัง!

นายล้า. : พุทโธ! เจ้าคุณ! แต่ที่ผมหนีหายไปในเรื่องคำฝิ่นนั้นก็เกือบร้อยซังเข้าไปแล้ว.

พระยาภักดี. : เอา! ร้อยซังก็เอา!

นายล้า. : ผมไม่อยากให้เจ้าคุณหนีหายหรือ.

พระยาภักดี. : ข้างฉันเถอะ ขอแต่ให้แกรับเงินร้อยซังแล้วก็ไปเสียให้พ้นเถอะ.

นายล้า. : ถ้าหมดผมจะไปเอาที่ไหนอีกล่ะ? ผมไม่ไฉนเจ้าคุณ ถ้าให้ผมไปอยู่เสียกับลูกสาวผม เงินก็จะไม่เสียมาก.

พระยาภักดี. : เงินนะฉันไม่เสียดายหรอก ฉันเสียดายชื่อและเสียดายความสุขของแม่ออมากกว่า.

นายล้า. : คุณจะให้ผมขายลูกผมยังงั้นหรือ?

พระยาภักดี. : จะเรียกว่าอะไรก็ตามใจเถอะ แต่ที่จริงฉันตั้งใจซื้อความสุขให้แก่แม่ออเท่านั้น.

นายล้า. : ที่คุณจะมาพรากพอกับลูกเสียเช่นนี้นะ คุณเห็นสมควรแล้วหรือ?

พระยาภักดี. : ฉันเห็นสมควรแล้ว ฉันจึงได้ประสงค์ที่จะทำ แม่ออนะดีเกินที่จะเป็นลูกคนเช่นแก ยังไง! จะต้องการเงินเท่าไร ว่ามา! (ลูกขึ้นยืนร้องนายล้า.)

นายล้า. : ผมไม่ต้องการเงินของคุณ ผมจะพบกับลูกผม.

พระยาภักดี. : ฉันไม่ยอมให้แกพบ จะเอาเงินเท่าไรจะให้.

นายล้า. : ผมไม่เอาเงินของคุณ.

พระยาภักดี. : ถ้ายังงั้นก็ไปให้พ้นบ้านฉัน, ไป!

นายล้า. : ผมไม่ไป, จะทำไมผม?

พระยาภักดี. : นี่แน่, แกอย่ามาทำอวดดีกับฉัน ไป!

นายล้า. : ผมไม่ไป. (นั่งไขว่ห้างกระดิกขาเฉย.)

พระยาภักดี. : อย่าทำให้เกิดเคืองมากขึ้นหน่อยเลย ประเดี๋ยวฉันจะเหนียวใจไว้ไม่อยู่.

นายล้า. : คุณจะทำไมผม?

พระยาภักดี. : ฉันไม่อย่าทำอะไรแก แต่ถ้าแกไม่ไปละก็...

นายล้า. : จะทำไมผม แหม! ทำเก่งจริงนะ เจ้าคุณนะแก่แล้วนะครับ จะประพฤติเป็นเต็กไปได้.

พระยาภักดี. : จริง, ฉันแก่จริง แต่ขอให้เข้าใจว่าแกสู้ฉันไม่ได้นะ ฉันได้เปรียบแกมาก กำลังฉันยังมีพอดัว กำลังแกนะมันอ่อนเสียแล้ว ฤทธิ์เหล้ามันเข้าไปกำลังแกเสียหมดแล้ว.

นายล้า. : (หัวเราะเยาะ.) อะ! ข้างพุดจริง ยังไม่เบาบางลงกว่าเมื่อหนุ่มๆ เลย.

พระยาภักดี. : (โกรธ.) ยังไง จะเอาเงินหรือจะเอาสั้ว?

นายล้า. : ผมไม่เอาทั้งสองอย่าง.

พระยาภักดี. : ถ้าอย่างนั้นก็ได้อ.

นายล้า. : คุณพูดซ้ำซากผมเบื่อเต็มทีแล้ว.

พระยาภักดี. : ก็ถ้าเมื่อพูดกันดีๆ ไม่ชอบ ก็ต้องพูดกันอย่างเดียวรึน! (ไปหยิบแส้มาที่แขวนไว้ที่ผนังลงมา.) เอาเถอะ! เป็นไรก็เป็นไป จะต้องเล่นงานเสียให้ลายไปทั้งตัวละ.(เงื้อแส้มาจะตีนายล้า.)

นายล้า. : (ตกใจลุกขึ้นยืน.) อ๊ะ! อ๊ะ! เจ้าคุณ! (ยกแขนขึ้นป้อง.) (อ้ายคำเข้ามาทางขวา พระยาภักดีหย่อนมือลง.)

อ้ายคำ. : ใต้เท้าขอรับ คุณล่อขึ้นกระไดมานี้แล้ว. (ออกไปตามทางเดิม.) (พระยาภักดีรีบเอาแส้มาไปแขวนไว้ตามที่เดิม.)

นายล้า. : (หัวเราะ.) ฮะๆ! เคราะห์ดีจริง ตกรกช. (แม่ล่อเข้ามาทางขวา แม่ล่ออายุประมาณ ๑๗ ปี แต่งกายอย่างไปเที่ยวนอกบ้าน พึ่งกลับมา.)

แม่ล่อ. : แหม! คุณพ่อ ะไรวันนี้กลับบ้านวันจริง ฉันหมายจะกลับมาให้ทันคุณพ่อกลับทีเดียว.

พระยาภักดี. : (ยิ้ม.) พ่อได้เลิกงานเร็วหน่อยก็รีบกลับมา.

แม่ล่อ. : (มองดูนายล้า แล้วหันไปพูดกับพระยาภักดี.) นั่นใครคะ?

พระยาภักดี. : คนเขามาหาพ่อ.

นายล้า. : ฉันเป็นเกลอเก่าของเจ้าคุณ ท่านนับถือฉันเหมือนน้องยังงั้นขอรับ? (พระยาภักดีพยักหน้า.)

แม่ล่อ. : อ้อ! (ลงนั่งไหว้.) ถ้ายังงั้นดิฉันก็ต้องนับถือคุณเหมือนอาตฉันเหมือนกัน ทำไมดิฉันยังไม่รู้จักคุณอาเลย.

นายล้า. : ฉันอยู่หัวเมือง เพิ่งเข้ามา แต่ฉันเคยเห็นหล่อนแล้ว.

แม่ล่อ. : เมื่อไหร่คะ? ทำไมดิฉันจำไม่ได้ ดิฉันเป็นคนที่จำคนแน่นัก.

นายล้า. : (ยิ้ม.) หล่อนเห็นจะจำฉันไม่ได้เลย เมื่อฉันได้เห็นหล่อนครั้งก่อนนี้นะ อายุหล่อนได้สองปีเท่านั้น.

แม่ล่อ. : แหม! ถ้ายังงั้น คุณคงรู้จักคุณแม่ดิฉันละซิคะ.

นายล้า. : (แลดูตาพระยาภักดีแล้วจึงพูด เสียวอกเครือๆ.) ฉันรู้จักคุณแม่หล่อนดี.

แม่ล่อ. : ถ้ายังงั้นดิฉันก็ยิ่งดีใจมากขึ้นที่ได้พบคุณ ก็คุณพ่อดิฉันที่ตายละคะ รู้จักไหม? (นายล้าพยักหน้า.) ถ้ายังงั้นคุณก็ดีกว่าดิฉัน ดิฉันไม่รู้จักเลย, เคยเห็นแต่รูปที่ในห้องคุณแม่ รูปร่างสูงๆ หน้าอกกว้าง ดิฉันช่างชอบหน้าเสียจริงๆ หน้าตาเป็นคนหล่อ ใจคอกว้างขวาง, ถ้าใครบอกดิฉันว่าเป็นคนไม่ดี ดิฉันไม่ยอมเชื่อเป็นอันขาดเทียว แต่ท่านก็เป็นคนดีจริงๆ อย่างที่ดิฉันนึกเอาในใจ คุณพ่อนี้ก็ได้บอกดิฉันว่าฉันจริงไหมคะคุณพ่อ? (พระยาภักดีพยักหน้า.)

นายล้า. : ถ้าใครบอกหล่อนว่า พ่อหล่อนที่ตายนั้นเป็นคนไม่ดีละก็หล่อนเป็นไม่ยอมเชื่อเลยเทียวหรือ?

แม่ล่อ. : ดิฉันจะเชื่อยังงั้น คุในรูปก็เห็นว่าเป็นคนดี. เออ! นี่คุณพ่อบอกแล้วหรือยัง เรื่องดิฉันจะแต่งงาน?

นายล้า. : บอกแล้ว, ฉันยินดีด้วย.

แม่ล่อ. : คุณอาต้องมารดน้ำดิฉันนะคะ.

นายล้า. : ฉัน- เอ้อ- ฉันจะต้องรีบกลับไปหัวเมือง.

แม่ล่อ. : โธ่! จะอยู่รดน้ำดิฉันหน่อยไม่ได้เทียวหรือคะ?

นายล้า. : ฉันจะขอตริตรองดูก่อน แต่ยังไงๆ ก็ดี ถึงฉันจะอยู่รดน้ำหล่อนไม่ได้ ฉันก็คงตั้งใจอวยพรให้หล่อนมีความสุข.

แม่ล่อ. : (ไหว้.) ดิฉันรับพรล่วงหน้าไว้ก่อน. คุณพ่อคะ ช่วยพูดจาชวนคุณอาให้อยู่รดน้ำดิฉันหน่อยนะคะ ดิฉันจะเข้าไปในเรือนเสียทีละ คุณพ่อกับคุณอาคงอยากคุยกันอย่างผู้ชายๆ สนุกกว่า. (ออกไปทางประตูซ้าย.)

นายล้า. : (นั่งอยู่ครู่หนึ่ง แล้วพูด เสียวอกเครือๆ.) เจ้าคุณขอรับ ใต้เท้าพูดถูก, เด็กคนนี้ดีเกินที่จะเป็นลูกผม ผมมันเลวทรามเกินที่จะเป็นพ่อเขา ผมพึ่งรู้สึกความจริงเดี๋ยวนี้เอง.

พระยาภักดี. : (ตบ่านายล้า.) พ่อล้า!

นายล้า. : หล่อนได้เขียนรูปพ่อของหล่อนขึ้นไว้ในใจเป็นคนดีไม่มีที่ติ ผมไม่ต้องการจะลบรูปนั้นเสียเลย. (ถอดแหวนวงหนึ่งจากนิ้ว.) นี่นะครับ แหวนนี้เป็นของแม่นวล ผมได้ติดไปด้วยสิ่งเดียวเท่านี้แหละ เจ้าคุณได้โปรดเมตตาผมสักที พอถึงวันแต่งงานแม่ล่อ เจ้าคุณได้โปรดให้แหวนนี้แก่เขา บอกว่าเป็นของรับไหว้ของผม ส่งมาแทนตัว.

พระยาภักดี. : (รับแหวน.) ได้ซิเพื่อนเอ๋ย ฉันจะจัดการตามแกสั่ง อย่าวิตกเลย.

นายล้า. : แล้วผมขออะไรอีกอย่าง.

พระยาภักดี. : อะไร? ว่ามาเถอะ ฉันไม่ขัดเลย.

นายล้า. : อย่าได้บอกความจริงแก่แม่ล่อเลย ให้เขาคงนับถือรูปผมอันเท่านั้น ว่าเป็นพ่อเขา และให้นับถือตัวผมเป็นเหมือนอา.

พระยาภักดี. : เอาเถอะ, ฉันจะทำตามแก่ประสงค์.

นายล้า. : ผมลาที่ พรุ่งนี้เช้าผมจะกลับไปพิษณุโลก.

พระยาภักดี. : เอาเงินไปใช้มั่งซิ. (ไปไขกุญแจ เปิดลิ้นชักโต๊ะหยิบธนบัตรออกมาหนึ่ง.) เอ้า! นี่แน่ะ มีสักสามสี่ร้อยบาทได้อยู่ เอาไปใช้ก่อนเถอะ ต้องการอีกถึงค่อยบอกมาให้ฉันทราบ.

นายล้า. : (เสียวเครือ.) เจ้าคุณ! ผม...ผม... (เข็ดน้ำตา.)

พระยาภักดี. : อ้าย! ไม่รับไม่ได้ ไม่รับโกรธกันเทียว. (ยึดเยียดธนบัตรให้นายล้า.)

นายล้า. : (รับธนบัตร.) ผมจะไม่ลืมพระเดชพระคุณใต้เท้าจนตายทีเดียว ขอให้เชื่อผมเถอะ.

พระยาภักดี. : อย่าพูดให้มากนักเลย เงินใส่กระเป๋าสี้อยู่แล้ว ก็คิดอ่านหาทางทำมาหากินต่อไปนะ.

นายล้า. : ขอรับ ผมจะตั้งใจทำมาหากินในทางอันชอบธรรมจริงๆ ที่เดียว ถ้าผมนะคิดโยกโย้ไปอย่างใดอย่างหนึ่งอีก ขอย่าให้ผมแล้วอาญาจักรเลย.

พระยาภักดี. : เออๆ ตั้งใจไว้ให้ดีเถอะ นึกถึงแม่ล่อบ้างนะ.

นายล้า. : ผมจะลืมหล่นไม่ได้เลย จะเห็นหน้าหล่นติดตามไปจนวันตายทีเดียว. ผมลาที่ ผมไม่จำเป็นที่จะต้องฝากแม่ล่อแก่เจ้าคุณ เพราะเจ้าคุณได้เป็นพ่อหล่นดี ยิ่งไปกว่าผมร้อยเท่าพันทวี. (เข็ดน้ำตา.)

พระยาภักดี. : เอาเถอะ อย่าวิตกเลย แม่ล่อนะฉันคงจะรักถนอมเหมือนอย่างเดิม.

นายล้า. : ผมเชื่อ, เชื่อแน่นอน!
(ยกมือขึ้นไหว้.) ผมลาเจ้าคุณที.
(พระยาภักดีเข้าไปจับมือนายล้า ต่างคนต่างแลดูตากันอยู่ครู่หนึ่ง แล้วพระยาภักดีก็นึกอะไรขึ้นมาออกเดินไปที่โต๊ะเขียนหนังสือ หยิบรูปแม่ล่อทั้งกรอบด้วยส่งให้นายล้า นายล้ารับรูปไปดูอยู่ครู่หนึ่ง ไหว้พระยาภักดีอีกแล้วก็รีบเดินออกไปทางประตูขวา พระยาภักดียืนมองไปทางประตูครู่หนึ่ง แล้วก็เดินออกไปที่หน้าต่างทางด้านหลัง ยืนพิงกรอบหน้าต่าง ตามองออกไปนอกหน้าต่างนั่งอยู่จนปิดม่าน.)

จบเรื่อง

๖ คำศัพท์

คำศัพท์	ความหมาย
กระแอม	ทำเสียงดัง ให้ผู้ฟังรู้สึกตัวว่ามีคนมา
เกล้าผม	มาจากคำว่า เกล้ากระผม คำใช้แทนตัวผู้พูดที่เป็นเพศชาย พูดกับผู้ที่สูงกว่า ด้วยวัยและวุฒิหรือฐานะ
เกลอ	เพื่อน
ขยาย	เปิดเผย
ขอบพระเดชพระคุณ	ขอบคุณ ใช้พูดกับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ผู้ที่อาวุโสกว่าทั้งด้านฐานะ ความรู้ ยศศักดิ์
ขอรับผม	มาจากคำว่า ขอรับกระผม ปัจจุบันใช้ว่า ครับผม เป็นคำตอบรับของเพศชาย เพศหญิงใช้ว่า เจ้าค่ะ
ครีมโซดา	น้ำหวานผสมโซดา
ฉาย	ถ่ายภาพ
ซัง	มาตราเงินสมัยโบราณ ๑ ซังมีค่าเท่ากับ ๘๐ บาท
ช่างพูด	พูดเก่ง มีคารมคมคาย
เดียรวาน	สัตว์ชั้นต่ำ
ตกรก	อ่านว่า ตก-กะ-รก หมายถึง ตกนรก
ใต้เท้ากรุณา	หรือคำว่า ใต้เท้า เป็นสรรพนามบุรุษที่สอง แทนผู้ที่เราพูดด้วยซึ่งสูงด้วยยศศักดิ์
โทรม	ย่าแยะ
บางกอก	ชื่อเดิมของกรุงเทพมหานคร
บาญชี	บัญชี
ปอนๆ	ขอมข่อ อัดคัด ขัดสน
ปิ่นหนึ่ง	ปิกหนึ่ง
เป็นโทษ	ได้รับโทษ ติดคุก
รับประทานโทษขอรับ	ปัจจุบันใช้คำว่า ประทานโทษหรือขอโทษ

คำศัพท์	ความหมาย
ระหาย	กระหาย
แล	และ
สำแดง	แสดง
หมอความ	ทนายความ
หมาหัวเน่า	คนที่เป็นที่รังเกียจของคนอื่นจนไม่สามารถเข้ากับใครได้ คนที่ไม่มีใครรักหรือคบหา
หล่อน	สรรพนามบุรุษที่ ๒ ใช้แทนตัวหญิงที่พูดด้วย
ออฟฟิศ	ที่ทำงาน มาจากคำว่า Office
อาณาจักร	การลงโทษตามกฎหมาย
อีนัง	เอาใจใส่ เอาใจช่วย ดูแล เหลียวแล หรืออีนังซังขอบ ใช้ในเชิงปฏิเสธ

๗ บทวิเคราะห์

บทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก มีคุณค่าที่สะท้อนออกมาในด้านต่างๆ ดังนี้

๗.๑ คุณค่าด้านเนื้อหา

บทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก เป็นบทละครที่มีตัวละครทั้งหมด คือ พระยาภักดินฤนาถ นายล้า แม่ล่อและอ้ายคำ แม้ตัวละครในเรื่องจะมีน้อยแต่ลักษณะของโครงเรื่องมีความโดดเด่น การผูกเรื่องมีความต่อเนื่องราบรื่น ผู้ประพันธ์มีความประณีตในการดำเนินเรื่อง ลักษณะเด่นของเนื้อหาแสดงให้เห็นถึงความเสียสละและความรักของผู้เป็นพ่อทั้งสอง คือ นายล้า พ่อผู้ให้กำเนิดและพระยาภักดินฤนาถ ผู้ซึ่งเป็นพ่อบุญธรรม ด้วยความเห็นแก่ลูกของนายล้าจึงไม่เปิดเผยตน และพระยาภักดินฤนาถยอมสละเงินทองเป็นจำนวนมากเพื่อความสุขของแม่ล่อ

แม่ล่อ : ถ้ายังงั้นดิฉันก็ยิ่งดีใจมากขึ้นที่ได้พบคุณ ก็คุณพ่อของดิฉันที่ตายไปแล้วคะ รู้จักไหม? (นายล้าพยักหน้า). ถ้าอย่างนั้นคุณก็ดีกว่าดิฉัน ดิฉันไม่รู้จักเลย, เคยเห็นแต่ในรูปที่ในห้องคุณแม่ รูปร่างสูงๆ หน้าอกกว้าง ดิฉันช่างชอบหน้าเสียจริงๆ หน้าตาเป็นคนซื่อ ใจคอกว้างขวาง, ถ้าใครบอกดิฉันว่าเป็นคนไม่ดี ดิฉันไม่ยอมเชื่อเป็นอันขาดเทียว แต่ท่านก็เป็นคนดีจริงๆ อย่างที่ดิฉันนึกเอาในใจ คุณพ่อนี้ก็ได้บอกดิฉันว่างั้น จริงไหมคะคุณพ่อ? (พระยาภักดีพยักหน้า.)

จากเนื้อหาตอนนี้เป็นจุดคลี่คลายของเรื่อง ปมปัญหาและความขัดแย้งระหว่างพระยาภักดินฤนาถและนายล้าเข้มข้นมากขึ้นเรื่อยๆ และคลี่คลายลงเมื่อนายล้าได้รับรู้ว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาพ่อที่แท้จริงในความทรงจำของแม่ล่อนั้นเป็นคนดี น่าเคารพนับถือ โดยเธอเชื่อจากการฟังคำบอกเล่าของพระยาภักดินฤนาถและจินตนาการจากรูปถ่ายที่อยู่ภายในห้องของแม่ที่เสียชีวิตไปแล้ว ความเห็นแก่ตนเองของนายล้าจึงได้แปรเปลี่ยนเป็นความเห็นแก่ลูก

การดำเนินเรื่อง เริ่มเรื่องด้วยปมปัญหาจากนายล้า เมื่อออกจากคุกได้ไปประกอบอาชีพต่างๆ ที่ไม่สุจริตและไม่ประสบความสำเร็จ จึงคิดมาพึ่งพาลูกสาวที่กำลังจะแต่งงานกับชายผู้มีฐานะดี ในขณะที่พระยาภักดินฤนาถไม่ต้องการให้นายล้าพบกับแม่ล่อและแสดงตนว่าเป็นพ่อที่แท้จริง ด้วยความรักที่มีต่อลูกและเกรงว่าแม่ล่อจะอับอายขายหน้าที่มีพ่อเป็นคนทุจริต เป็นคนคดโกง เป็นคนติดคุก ปมปัญหาทำให้การดำเนินเรื่องเข้มข้นมากยิ่งขึ้นเมื่อนายล้าตั้งต้นที่จะพบแม่ล่อให้ได้ แต่ท้ายที่สุดแล้วผู้ประพันธ์ได้ค่อยๆ คลายปมปัญหานั้นลง โดยใช้วิธีให้ผู้อ่านเข้าใจเองจากบทสนทนาของตัวละคร และจบลงด้วยดีโดยพ่อที่แท้จริงเห็นแก่ลูกมากกว่าเห็นแก่ตัว ซึ่งตามธรรมชาติของมนุษย์ส่วนใหญ่มักเห็นแก่ตัว เพราะมีสัญชาตญาณของการเอาตัวรอด แต่เมื่อได้พบกับความรักอันบริสุทธิ์ ความจริงใจของลูก ทำให้พ่อที่ไม่เคยทำดีเลยเกิดความละอายแก่ใจ เกิดความสำนึกผิดชอบชั่วดี เขาไม่อาจลบภาพพ่อที่แสนดีไปจากใจของลูกได้ ในที่สุดจึงยอมมีชีวิตที่ลำบากต่อไปเพราะเห็นแก่ลูก ให้ลูกมีชีวิตที่สุขสบาย ไม่เป็นที่รังเกียจของคนในสังคมดีกว่าที่จะให้ลูกรับรู้ความจริงอันปวดร้าว บทละครพูดเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงความรักของพ่อสองรูปแบบ คือ พ่อที่แท้จริงกับพ่อบุญธรรมแม้ไม่ใช่พ่อที่แท้จริงหากได้เลี้ยงดูมาก็ย่อมรัก ห่วงดีต่อลูกและทำทุกอย่างเพราะเห็นแก่ลูกมากกว่าเห็นแก่ตัว สำหรับพ่อที่แท้จริงแม้จะเคยทำตนไม่ดีมาก่อน แต่เมื่อพบความรักที่บริสุทธิ์จริงใจของลูกทำให้สำนึกและเสียสละเพื่อลูก

๗.๒ คุณค่าด้านวรรณศิลป์

บทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้เป็นเพียงบทละครสั้นๆ มีตัวละครเพียง ๔ ตัว แต่สามารถดำเนินเรื่องได้ราบรื่น กระตุ้นความรู้สึกของผู้อ่านให้ติดตามเรื่องต่อไปจนกระทั่งเรื่องจบลงด้วยความสุขสมหวังของตัวละคร จากบทสนทนาของตัวละครภายในเรื่องนอกจากจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้ประพันธ์แล้วยังปรากฏคุณค่าในด้านวรรณศิลป์ ดังนี้

๑) การใช้บทสนทนาที่เหมาะสมกับสถานภาพของตัวละคร ผู้ประพันธ์สามารถสร้างบทสนทนาที่เหมาะสมกับสถานภาพของตัวละครที่กล่าวบทสนทนานั้น สถานภาพนี้ประกอบด้วย

ตำแหน่งทางสังคม ยศบรรดาศักดิ์ รวมไปถึงอายุของตัวละคร ตัวอย่างเช่น นายล้าเมื่อสนทนากับ
 อ้ายคำซึ่งมีสถานะเป็นบ่าวจะใช้สรรพนามแทนตัวว่า “ฉัน” และเรียกอ้ายคำว่า “แก” แต่เมื่อสนทนา
 กับพระยาภักดินฤนาถซึ่งมีบรรดาศักดิ์และตำแหน่งทางสังคมสูงกว่าจะใช้คำว่า “ผม” และเรียกพระยา-
 ภักดินฤนาถว่า “ใต้เท้า” ซึ่งแสดงถึงบรรดาศักดิ์การเป็นขุนนาง อีกตัวอย่างคือเมื่อนายล้าสนทนากับ
 แม่ลออซึ่งเป็นลูกสาวก็จะใช้คำแทนตัวว่า “ฉัน” และเรียกแม่ลออว่า “หล่อน” เป็นต้น ลักษณะเช่นนี้
 ทำให้บทละครมีความสมจริงมากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่าง

นายล้า. : ถ้าจะต้องคอยอยู่เพราะฉันละก็ ฉันขอบอกว่าไม่จำเป็น แกจะไปก็ได้.

อ้ายคำ. : ครับ. (นั่งนิ่งไม่ลุกไป.)

นายล้า. : (ดูอ้ายคำอีกครู่หนึ่ง แล้วก็หัวเราะ.) อะๆ อะๆ แกเห็นท่าทางฉันมันไม่ได้การ
 กระมัง แต่ที่จริงฉันนี่เป็นผู้ดีเหมือนกัน มีตระกูลไม่ต่ำไม่เลวไปกว่าเจ้าคุณ
 ภักดีเลย.

...

พระยาภักดี. : นี่แกเอาอะไรมานึก!

นายล้า. : เอ๊ะ! เจ้าคุณนี่ชอบกลจริงๆ ก็แม่ลออน่ะลูกผมแท้ๆ ไม่ใช่หรือ?

๒) การใช้บทสนทนาที่สอดคล้องกับลักษณะนิสัยและอารมณ์ความรู้สึกของ
ตัวละคร บทละครพูดดำเนินเรื่องผ่านบทสนทนาเป็นหลัก ทำให้การสื่อสารเรื่องราว รวมไปถึงลักษณะ
 ของตัวละครต้องสื่อผ่านบทสนทนานั้น โดยผู้ประพันธ์สร้างบทสนทนาที่ช่วยสื่อถึงนิสัยและอารมณ์
 ความรู้สึกของตัวละครได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่าง

นายล้า. : น้ำเหลืองๆ ไม่มีหรือครับ มันค่อยขึ้นนอกขึ้นใจหน่อยหนึ่ง?

บทสนทนาดังกล่าวแสดงให้เห็นลักษณะนิสัยของนายล้าว่าเป็นคนที่ติดสุรา

นายล้า. : ผมเห็นควรตัวผมจะมารดน้ำด้วยนะครับ.

พระยาภักดี. : นี่แกเอาอะไรมานึก!

บทสนทนาดังกล่าวแสดงให้เห็นอารมณ์ความรู้สึกของพระยาภักดินฤนาถ มีอารมณ์โกรธ
 ที่นายล้าจะมางานแต่งงานของแม่ลออด้วย

http://www.aksorn.com/LC/Thai_Lit/M3/02

นอกจากนั้นแล้วบทสนทนาของตัวละครยังช่วยแสดงให้เห็นความรู้สึกของตัวละคร
 ที่เปลี่ยนแปลงไปตามเนื้อเรื่องได้อีกด้วย ดังเช่นเมื่อนายล้ามีปากเสียงกับพระยาภักดินฤนาถ นายล้า
 จะใช้สรรพนามเรียกพระยาภักดินฤนาถว่า “คุณ” ส่วนพระยาภักดินฤนาถจะเรียกนายล้าว่า “แก”
 แต่เมื่อเรื่องราวคลี่คลายลงโดยนายล้าเปลี่ยนใจไม่มางานแต่งงานแล้ว บทสนทนาจึงใช้คำสรรพนาม
 เปลี่ยนแปลงไป ดังตัวอย่าง

นายล้า. : (นั่งอยู่ครู่หนึ่ง แล้วพูด เสียบออกเครือๆ.) เจ้าคุณขอรับ ใต้เท้าพุดดุก, เด็กคนนี้
 ดีเกินที่จะเป็นลูกผม ผมมันเลวทรามเกินที่จะเป็นพ่อเขา ผมพึ่งรู้สึกความจริง
 เต็มใจเอง.

พระยาภักดี. : (ตบ่านายล้า.) พ่อล้า!

จะเห็นได้ว่านายล้ากลับมาเรียกพระยาภักดินฤนาถอย่างยกย่องด้วยคำว่า “เจ้าคุณ”
 หรือ “ใต้เท้า” อีกครั้ง แสดงให้เห็นความรู้สึกของนายล้าว่าสำนึกผิดในความเห็นแก่ตัวที่มีอยู่ก่อนหน้านี้
 ขณะที่พระยาภักดินฤนาถก็เข้าใจความเปลี่ยนแปลงนั้น จึงเรียกนายล้าด้วยคำที่แสดงความเห็นใจ
 และยกย่องว่า “พ่อล้า”

จากตัวอย่างที่ได้ยกมาแสดงให้เห็นว่าบทละครเรื่องนี้ใช้บทสนทนาที่สมจริงและช่วยสื่อ
 ถึงลักษณะนิสัยซึ่งเป็นภูมิหลังของตัวละคร รวมถึงแสดงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร ทำให้ผู้อ่าน
 เข้าใจในเนื้อเรื่องได้อย่างแจ่มแจ้ง

๓) การใช้ถ้อยคำที่สื่อความหมายลึกซึ้ง ในบทละครนี้มีการใช้ถ้อยคำที่สั้นกระชับ
 แต่กินความมาก สามารถสื่อความหมายได้ลึกซึ้ง ทำให้ผู้อ่านหรือผู้ชมเข้าใจเรื่องราวได้ดียิ่งขึ้น ดัง
 ตัวอย่าง

พระยาภักดี. : (หน้าตึง.) อ้อ!

บทบรรยายนี้ทำให้ผู้อ่านเห็นลักษณะสีหน้าของพระยาภักดินฤนาถว่าเป็นเช่นไร และ
 ยังทำให้เข้าใจความรู้สึกของตัวละครในขณะนั้นว่ามีความไม่พอใจอีกด้วย แม้ว่าจะใช้ถ้อยคำในการ
 บรรยายเพียงสั้นๆ ก็ตาม

การใช้ถ้อยคำในบทสนทนา ดังตัวอย่าง

พระยาภักดี. : แยกใจผิดอยู่มาก การที่คนได้รับพระราชอาญาคราวหนึ่งแล้ว ไม่ใช่ว่า
 ใครๆ เขาจะพากันคอยตัดรอนไม่ให้มีการผกผันได้อีก...

คำว่า “ผกผัน” ในที่นี้หมายถึง มีโอกาสในการกลับตัวกลับใจทำมาหากินอย่างสุจริต

พระยาภักดี. : อย่าทำให้เกิดเคืองมากขึ้นหน่อยเลย ประเดี๋ยวฉันจะเหนียวใจไว้ไม่อยู่.

คำว่า “เหนียวใจ” ในที่นี้หมายถึง ระวังจิตใจไม่ให้ลงมือกระทำการรุนแรงลงไป จะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์สามารถเลือกใช้ถ้อยคำที่สันกระชับแต่สื่อความได้กว้างขวาง

๔) การสื่อความหมายโดยนัย หมายถึงการสื่อความหมายออกมาโดยไม่แสดงออกมาตรงๆ แต่สื่อผ่านคำพูดที่สื่อเป็นนัยให้ทราบ ดังตัวอย่าง

นายล้า. : ที่พิษณุโลกก็พอหาอะไรดื่มได้พอใช้เที่ยวครับ.

พระยาภักดี. : (แลดูหน้านายล้า.) ฉันเชื่อ, เชื่อทีเดียว...

บทสนทนาข้างต้นเป็นตอนที่พระยาภักดีดินถุนาสั่งให้อ้ายคำนำโชดามาให้นายล้าดื่ม คำพูดของนายล้าสื่อเป็นนัยให้ทราบว่า สิ่งที่นายล้าชอบดื่มก็คือสุรา แต่ก็ไม่ได้พูดออกมาโดยตรง ขณะที่บทสนทนาของพระยาภักดีดินถุนาก็สื่อให้ทราบว่าพระยาภักดีดินถุนาเข้าใจสิ่งที่นายล้ากล่าวถึง แม้ไม่ได้กล่าวอย่างตรงไปตรงมา เพราะพระยาภักดีดินถุนาเห็นหน้านายล้าที่มีอาการจมูกแดงซึ่งแสดงถึงอาการของคนติดสุรานั้นเอง

๕) การใช้สำนวน ในบทละครเรื่องนี้พบสำนวนหลายสำนวน ดังตัวอย่าง

มีเหย้ามีเรือน หมายถึง แต่งงาน มีครอบครัว

เจ้าบุญนายคุณ หมายถึง เคยทำบุญคุณแก่เขาไว้มาก

หมาหัวเน่า หมายถึง เป็นคนไม่ดี ไม่มีคนคบค้าสมาคมด้วย

การใช้สำนวนทำให้บทสนทนาสามารถสื่อความหมายได้อย่างกินความกว้างขวางมากขึ้น และยังช่วยนำเสนอความคิดบางอย่างของตัวละครได้อีกด้วย ดังตัวอย่าง

พระยาภักดี. : ถึงนายทองคำจะไม่รังเกียจ คนอื่นๆ ก็คงต้องรังเกียจ, ใครเขาจะมาคบค้าสมาคมได้อีกต่อไป ไปข้างไหนเขาก็จะแลดูพูดซุบซิบกัน ถ้าใครเขาเลี้ยงได้ เขาก็คงเลี้ยง แกจะมาทำให้แม่ล้อเป็นหมาหัวเน่าหรือ?

จากบทสนทนาข้างต้นพระยาภักดีดินถุนาใช้สำนวนว่า หมาหัวเน่า เป็นการใช้ภาษาที่กินความเพื่อสื่อให้นายล้าเข้าใจอย่างชัดเจนถึงสภาพที่จะเกิดขึ้นกับแม่ล้อ คือไม่มีใครคบค้าสมาคมด้วย นอกจากนั้นแล้วยังเป็นการใช้ภาษาแบบตรงไปตรงมา เพื่อตักเตือนให้นายล้าฉุกคิด

๗.๓ คุณค่าด้านสังคมและสะท้อนวิถีไทย

บทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๖ เป็นวรรณคดีที่เกิดขึ้นในช่วงเวลา ที่สังคมไทยรับกระแสวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาปรับใช้มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามบทละครพูดเรื่อง เห็นแก่ลูก ก็มีได้มั่งสะท้อนสภาพสังคมเฉพาะด้าน แต่ได้สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายทาง วัฒนธรรมที่ได้มีการนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับธรรมเนียมไทย นอกจากนี้ยังสะท้อนสภาพความเป็นจริง ของสังคมว่าไม่ว่ายุคสมัยใดสังคมย่อมมีทั้งด้านมืดและด้านสว่าง คนดีและคนไม่ดีย่อมปะปนกัน สะท้อน ให้เห็นสภาพชีวิต ความคิด ความเชื่อ ความรู้ในสังคม ณ ช่วงเวลานั้น ดังนี้

๑) ธรรมเนียมการต้อนรับแขก ทุกครอบครัวในสังคมไทยย่อมได้รับการปลูกฝัง จากคนรุ่นพ่อรุ่นแม่เสมอว่า “เป็นธรรมเนียมไทยแท้แต่โบราณ ใครมาถึงเรือนชานต้องต้อนรับ” การ ต้อนรับแขกด้วยความเต็มใจและเลี้ยงรับรองอย่างดีที่สุดถือเป็นมารยาททางสังคมประการหนึ่ง และผู้ ที่ได้รับการต้อนรับย่อมประทับใจและกล่าวถึงในความมีน้ำใจของเจ้าบ้าน บทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก ได้สะท้อนให้เห็นธรรมเนียมดังกล่าวข้างต้นไว้ ดังตัวอย่าง

นายล้า. : แหม! วันนี้ร้อนจริง ทำให้ระหายน้ำพิลึก.

พระยาภักดี. : (เรียก.) อ้ายคำ! ไปหาโชดามาถ้วยเถอะ.

นายล้า. : โชดาเปล่าหรือครับ?

พระยาภักดี. : จะเอาครีมีโชดาก็ได้ หรือน้ำแดง.

จากบทสนทนาได้สะท้อนให้เห็นธรรมเนียมในการต้อนรับแขกและในขณะเดียวกัน ยังได้สะท้อนให้เห็นว่าเครื่องดื่มที่ใช้รับรองแขกของคนไทยได้เปลี่ยนแปลงไป แต่เดิมเครื่องดื่มสำหรับ รับรองแขก คือ น้ำฝน น้ำสะอาด แต่จากเรื่องได้เปลี่ยนเครื่องดื่มโดยใช้น้ำครีมีโชดาหรือน้ำหวานสีเขียว ผสมน้ำโชดา สะท้อนให้เห็นการรับวัฒนธรรมการดื่มน้ำหวานซึ่งเป็นเครื่องดื่มจากตะวันตก

๒) การกำหนดค่าและรูปแบบของเงิน ในสมัยอดีตเงินตราไม่ใช่ตัวแปรสำคัญใน สังคม ในระบบเศรษฐกิจไทยจะใช้ระบบแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน ต่อมาเมื่อสังคมมีโครงสร้างที่ ซับซ้อน มีระบบเศรษฐกิจที่ชัดเจนมากขึ้น ระบบเงินตราจึงเข้ามาเป็นสื่อกลางในการซื้อขายแลกเปลี่ยน บทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก ได้สะท้อนระบบเศรษฐกิจที่มีการกำหนดค่าของเงิน โดยมีมาตรฐานว่า ๑๐๐ สตางค์มีค่าเท่ากับ ๑ บาท ๔ บาทเป็นหนึ่งตำลึง ๒๐ ตำลึงเป็นหนึ่งชั่ง ดังตัวอย่าง

พระยาภักดี. : ก็จะต้องเสียตังๆ เท่านั้นก็จะแล้วกัน เอาเถอะฉันให้แกเดี๋ยวนี้ก็ได้ เท่าไหร่ ถึงจะพอ เอาไปสับซังก่อนพอไหม?

นายล้า. : ไม่รับประทาน.

พระยาภักดี. : ยี่สิบชั่ง!

นายล้า. : ไม่รับประทาน.

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นการกำหนดค่าเงินในสมัยรัชกาลที่ ๖ นอกจากนี้ในบทละคร-
พูดเรื่องเห็นแก่ลูกยังสะท้อนรูปแบบของเงินไว้ดังนี้

พระยาภักดี. : เอาเงินไปใช้มั่งซิ. (ไปไขกุญแจ เปิดลิ้นชักโต๊ะหีบธนบัตรออกมาป็นหนึ่ง.)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ในสมัยรัชกาลที่ ๖ มีการใช้เงินตราในรูปแบบธนบัตรแล้ว
และสะท้อนให้เห็นการรับเอาวิทยาการจากต่างประเทศเข้ามาพัฒนาชาติไทย

๓) **ค่านิยมการนับถือบุคคลที่เพียบพร้อมทั้งรูปสมบัติและทรัพย์สมบัติ** บทละคร-
พูดเรื่องเห็นแก่ลูก ได้สะท้อนให้เห็นค่านิยมของคนไทยที่นับถือบุคคลจากรูปลักษณะภายนอกโดยมิได้
มองถึงคุณธรรมความดีของบุคคลผู้นั้น บุคคลใดมีความประพฤติต่างพร้อย ทำให้เสียชื่อเสียง
เกียรติยศ ไม่ว่าจะเคยเป็นคนดีหรือเป็นคนเลวมาก่อนก็ตาม เมื่อชีวิตมีมลทินก็ทำให้เป็นที่รังเกียจของ
สังคม ดังนั้นพระยาภักดีินฤนาถจึงกลัวที่จะให้แม่ลออพบกับนายล้าซึ่งเป็นพ่อที่แท้จริง ดังตัวอย่าง

นายล้า. : ก็ยังอันซิบอรับ.

พระยาภักดี. : พุทโธ! นี่แกล้งไม่มีความเมตตาลูกแกบ้างเลยเทียวหรือ ถึงได้คิดร้ายแก่เขา
ได้ยังงั้น?

นายล้า. : คิดร้ายยังงั้น?

พระยาภักดี. : นายทองคำเขาจะมาแต่งงานกับลูกสาวคนเช่นแกได้อยู่หรือ?

นายล้า. : ถ้าเขารักแม่ลออจริงละก็ ถึงผมจะเป็นคนเลวกว่าที่ผมเป็นอยู่ที่นี่ เขาคงไม่
รังเกียจ.

พระยาภักดี. : ถึงนายทองคำจะไม่รังเกียจ คนอื่นๆ ก็คงต้องรังเกียจ, ใครเขาจะมาคบค้า
สมาคมได้อีกต่อไป ไปข้างไหนเขาก็จะแลดูพูดซุบซิบกัน ถ้าใครเขาเสี่ยงได้
เขาก็คงเสี่ยง แกจะมาทำให้แม่ลออเป็นหมาหัวเน่าหรือ?

จากบทสนทนาจะเห็นว่าพระยาภักดีินฤนาถไม่ต้องการให้นายล้าซึ่งเป็นพ่อแท้ๆ ได้พบ
กับแม่ลออ โดยผู้อ่านจะทราบได้จากบทสนทนาของตัวละคร ถึงสาเหตุสำคัญที่พระยาภักดีินฤนาถ
ไม่ต้องการให้แม่ลออรู้ความจริง เพราะไม่ต้องการให้เป็นที่ยังเกียจของสังคมที่มีพ่อแท้ๆ เป็นคนประพฤติ
ไม่ถูกทำนองคลองธรรมและเคยติดคุกมาก่อน

นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมการนับถือคนที่ร่ำรวย บางคนเห็นคนอื่นร่ำรวย
มีเงินทอง มีทรัพย์สินมากมาย จึงอยากร่ำรวยบ้าง โดยการหาวิธีรวยทางลัด เช่น เล่นการพนัน
ค้ายาเสพติด คดโกง ขโมย จี้ปล้นหรือใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาประโยชน์ส่วนตน ผู้ที่หาวิธีรวยทางลัด
เช่นนี้มักล้มเหลวในชีวิต ดังเช่นชีวิตของนายล้า หากต้องการมีชีวิตที่เป็นสุข ควรขยันหมั่นเพียร ตั้งใจ
ปฏิบัติหน้าที่ รู้จักความพอดี พอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อ หมั่นเก็บออม ก็จะพอมีพอกินและเจริญก้าวหน้าใน
หน้าที่การงานตามอัตภาพ หากเรารู้จักพอเพียงก็จะสามารถใช้ชีวิตได้อย่างไม่ลำบาก มีความสุขกาย
สบายใจ ไม่ต้องดิ้นรนฟุ้งเฟ้อทำให้ติดหนี้สิน เป็นปัญหาที่กระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

๔) **แสดงให้เห็นถึงสัจธรรมของมนุษย์** มนุษย์ทุกคนย่อมเห็นแก่ตัวเป็นธรรมดา
แต่พ่อแม่ย่อมเห็นแก่ลูกมากกว่าตนเอง ต้องเสียสละทุกอย่างเพื่อลูก แม้กระทั่งนายล้าเองที่จากลูก
ไปตั้งแต่แม่ลอออายุได้ ๒ ปี ยังต้องต่อสู้กับความรู้สึกเห็นแก่ตัวหรือเห็นแก่ลูกของตนเองและในที่สุด
อำนาจฝ่ายสูงก็ชนะ นายล้ายอมจากไปพจญกับความยากลำบากเพราะเห็นแก่ลูกมากกว่า จึงเป็น
เรื่องที่น่ายากยิ่งที่เขาเคยทำผิดแต่ก็สำนึกตัวได้ ดังบทสนทนา

นายล้า. : หล่อนได้เขียนรูปพ่อของหล่อนขึ้นไว้ในใจเป็นคนดีไม่มีที่ติ ผมไม่ต้องการจะลบ
รูปนั้นเสียเลย. (ถอดแหวนวงหนึ่งจากนิ้ว.) นี่นะครับ แหวนนี้เป็นของแม่ฉว
ผมได้ติดไปด้วยสิ่งเดียวเท่านั้นแหละ เจ้าคุณได้โปรดเมตตาผมสักที พอถึงวัน
แต่งงานแม่ลออ เจ้าคุณได้โปรดให้แหวนนี้แก่เขา บอกว่าเป็นของขวัญของรับไหวของ
ผมส่งมาแทนตัว.

พระยาภักดี. : (รับแหวน.) ได้ซิเพื่อนเอ๋ย ฉันจะจัดการตามแกสั่ง อย่าวิตกเลย.

นายล้า. : แล้วผมขออะไรอีกอย่าง.

พระยาภักดี. : อะไร? ว่ามาเถอะ ฉันไม่ขัดเลย.

นายล้า. : อย่าได้บอกความจริงแก่แม่ลออเลย ให้เขาคงนับถือรูปผมอันเท่านั้น ว่าเป็น
พ่อเขา และให้นับถือตัวผมเป็นเหมือนอา.

พระยาภักดี. : เอาเถอะ, ฉันจะทำตามแกประสงค์.

นายล้า. : ผมลาที พรุ่งนี้เช้าผมจะกลับพิชฌุโลก.

จากบทสนทนา นายล้าไม่สามารถจะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าความรักอันบริสุทธิ์
ความเทิดทูนที่แม่ลออมีต่อเขาได้เลย พลังแห่งความดีและความรักทำให้พ่อคนหนึ่งที่เคย
ได้ดูแลใกล้ชิดลูก กลับตัวกลับใจ สละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อความสุขของลูก

๗.๔ ข้อคิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

บทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก เป็นบทละครที่มีขนาดสั้น ปมปัญหาไม่ซับซ้อนมากนัก แต่ผู้ประพันธ์ทำให้เรื่องมีความน่าติดตามด้วยการดำเนินเรื่องและการใช้ภาษาที่ประณีตงดงาม สื่อความได้ชัดเจน ตรงไปตรงมา กระทบอารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่าน ทำให้มองเห็นข้อคิดหลายประการที่ผู้ประพันธ์สอดแทรกไว้และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ ดังนี้

๑) สถาบันครอบครัวมีความสำคัญต่อโครงสร้างสังคมไทย ผู้ที่เป็นพ่อแม่มีหน้าที่ต้องอุปถัมภ์ เลี้ยงดู สั่งสอนอบรมบุตรให้เป็นคนดีของสังคมโดยไม่เรียกร้องผลประโยชน์ ถ้าพ่อแม่หรือหัวหน้าครอบครัวดี บุตรหลานก็จะให้ความเคารพ เชื่อฟัง รักและศรัทธา บุตรหลานจะยึดถือพ่อแม่เป็นแบบอย่างและประพฤติปฏิบัติตาม ถ้าครอบครัวดีสังคมก็จะดี ดังนั้น พ่อแม่ควรอบรมเลี้ยงดูลูกอย่างดี เป็นคนดีให้ลูกเห็น เป็นแบบอย่างเพื่อเป็นรากฐานของสังคมที่ดีและมีความสุข

๒) คนดีย่อมมีผู้นับถือ หากเราต้องการให้คนเคารพนับถือ เราต้องทำตนให้เป็นคนมีเกียรติ เชื่อถือได้ คือเป็นคนที่มีประพฤติดี ซื่อตรง จริงใจ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ให้สมกับที่ผู้อื่นรักนับถือและชื่นชม หากต่อหน้าทำอย่างหนึ่ง ลับหลังทำอีกอย่างหนึ่งจะไม่ได้รับการเคารพนับถือจากบุคคลอื่นๆ อีกต่อไป

๓) อย่าทำตนเองให้ตกต่ำเพราะการกระทำของตนเอง ความคิดและการกระทำเป็นเครื่องกำกับคุณภาพและเป็นเครื่องตัดสินคุณค่าของความเป็นคน สอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่กล่าวไว้ว่าบุคคลย่อมได้รับผลจากการกระทำของตนเอง หากบุคคลผู้นั้นประกอบกรรมดีย่อมได้รับสิ่งดีตอบแทน ผู้คนสรรเสริญในคุณงามความดีที่ได้สร้างไว้ แต่ถ้าหากประพฤติไม่ถูกต้อง ทุจริตหรือไม่ใฝ่ในทางดี ใฝ่ในอบายมุขก็จะนำไปสู่หนทางแห่งความหายนะ ทำให้ชีวิตล้มเหลวทั้งชีวิตส่วนตัวและครอบครัว ตำแหน่งหน้าที่การงาน และคนในสังคมไม่ให้ความเคารพนับถือ ชีวิตพบกับความเดือดร้อนเหมือนดังเช่นนายลำที่ต้องติดคุกเพราะการกระทำที่ผิดกฎหมายของตนเอง

บทละครพูดเรื่อง เห็นแก่ลูก พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๖ เป็นบทละครที่มีโครงเรื่องไม่ซับซ้อน เน้นการสื่อสารอย่างตรงไปตรงมาด้วยบทสนทนาของตัวละคร ผู้อ่านจะทราบภูมิหลังของตัวละครแต่ละตัว อันเป็นสาเหตุที่ผลักดันให้ตัวละครคิดและแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมา ผู้อ่านจะเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของนายลำพระยาภักดินฤนาถ แม่ล่อและอ้ายคำ ผ่านการใช้ภาษาที่กระชับ ใช้น้ำน้อยแต่กินความมาก แนวคิดสำคัญของเรื่องได้สะท้อนให้เห็นความรักที่ยิ่งใหญ่ของบิดามารดาที่มีต่อบุตร นอกจากนี้เมื่อผู้อ่านได้อ่านอย่างพินิจใคร่ครวญจะได้ข้อคิดต่างๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

คำถาม

ประจำหน่วยการเรียนรู้

๑. นักเรียนอ่านบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก แล้วพิจารณาวาระหว่างนายลำกับพระยาภักดินฤนาถ ใครเห็นแก่ลูกมากกว่ากัน มีข้อความใดที่สนับสนุนความคิดเห็นของนักเรียน
๒. เหตุใดนายลำจึงตัดสินใจลดละความเห็นแก่ตัว
๓. บุคคลใดในบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกที่เป็นคนฉลาดรอบคอบ มีวิจาร์ณญาณรู้จักไตร่ตรอง ไม่เขินอายง่าย จงให้เหตุผลประกอบ
๔. แม่ล่อได้รับการเลี้ยงดูจากพระยาภักดินฤนาถอย่างไร เพราะเหตุใดพระยาภักดินฤนาถจึงไม่ต้องการให้นายลำแสดงตนว่าเป็นพ่อที่แท้จริงของแม่ล่อ
๕. บทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก ให้ข้อคิดและคติธรรมอย่างไร

กิจกรรม

สร้างสรรค์พัฒนาการเรียนรู้

กิจกรรมที่ ๑	พ่อแม่คนหนึ่งลำบากยากจนมากจำเป็นต้องยกลูกให้ผู้อื่น ต่อมาพ่อแม่ทำมาหากินร่ำรวยขึ้น ส่วนพ่อแม่บุญธรรมที่เคยร่ำรวยกลับยากจนลง พ่อแม่ที่แท้จริงจึงมาขอรับลูกกลับคืน ถ้านักเรียนเป็นเด็กคนนั้นจะตัดสินใจอย่างไร เพราะเหตุใด
กิจกรรมที่ ๒	จากการแข่งขันกีฬาฟุตบอลโลก พบว่ามีการพนันบอลกันเป็นจำนวนมาก ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องนี้ว่า เหตุใดคนบางจำพวกจึงชอบเล่นการพนัน การพนันให้โทษอย่างไร ถ้าเพื่อนติดการพนันจะมีคำแนะนำเพื่อนอย่างไร
กิจกรรมที่ ๓	นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๕ คน แต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้ และบันทึกสรุปผลการอภิปรายส่งครู • อบายมุขคืออะไร ทำไมจึงกล่าวว่อบายมุขคือหนทางแห่งความหายนะ